અથ શ્રી

ત્યનારાયણની પૂજાનો વિધિ.

પુજામાં ઉપયોગી સામગ્રી.

મંડપ માટે કેળના ચાર થાંભલા, મંડપની આસપાસ બાંધવા આંબાનાં પાંદડાંનું તોરણ, ગોળ તથા ઘી ગણપતિના નૈવેદ્ય લક્ષ્મી તથા સત્યનારાયણની સુવર્ણની મૂર્તિ, તાંબાનો કળશ, પંચપાત્ર, તરભાણું, આચમની, જનોઇના બે જોટા, રૂપાનાણું અથવા તો ત્રાંબાનાણું, વસ્ત્ર તથા ઉપવસ્ત્ર, ચોખા, ઘઉં, કુંકુમ, અબીલ, દુર્વા, ગુલાલ, ધુપ, પુષ્પો, હલદર, નાડું, તુલસી દલ, ત્રણ નાળીયેર, પચ્ચીસ પાન, પચ્ચીસ સોપારી, રૂપીઆનું પરચુરણ તથા પાવલાના પૈસા, કેળાં, દ્રાક્ષ, દાડમ, નારંગી વગેરે ફળો, પુષ્પની બે માળા, દૂધ, દહીં, ઘી, મધ તથા સાકર, બાજઠ, એક સફેદ, તથા એક રાતો વસ્ત્રનો ટુકડો નૈવેદ્ય માટે સવાશેર ઘી, સવાશેર સાકર, સવાશેર દૂધ, સવાશેર ઘઉંનો રવો તથા સવાશેર કેળાં, આ પ્રમાણે સામગ્રી જોઇએ.

ત્રણ વખત આચમન કરવું.

ॐ श्रीमन्महागजपतये नमः । श्री गुरुभ्यो नमः । श्री लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः । श्री कुलदेवताभ्यो नमः । श्री इष्टदेवताभ्यो नमः । श्री ग्रामदेवताभ्यो नमः । श्री सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमः ॥

ॐ सुमुखश्चैकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः ॥ लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥ १ ॥ धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः ॥ द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ २ ॥ विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥ संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥ ३ ॥ शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजं ॥ प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥४ ॥ अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ॥ सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये नमः ॥ ५ ॥ वक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभं ॥ निर्विघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सिद्धिदः ॥६ ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये त्र्यंबके गौरि नारायणि नमोस्तु ते ॥ ७ ॥ लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः ॥ येषामिन्दीवरश्यामो हृदयस्थो जनार्दनः ॥ ८ ॥ सर्वेष्वारंभकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ॥ देवा दिशंतु नः सिद्धिं ब्रह्मेशानजनार्दनाः ॥

પુજાનો વિધિ.

अत्राद्य महामांगल्यफलप्रदे मासोत्तमे मासे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकनक्षत्रे ॥ ममसकलदूरितोपशमनसर्वापच्छांतिपूर्वकसकलमनोरथसिद्ध्यर्थं यथासंपादितसामग्र्या गणेशगौरीवरुणब्रह्माविष्णुरुद्रलक्ष्मीसूर्यादिनवग्रहदेवतेंद्राद्यष्टलोकपालदेवतापूजनपूर्वकमंगीकृत श्रीसत्यना-

रायणपूजनं तथा तत्कथाश्रवणमहं कारष्ये॥तदंगीभूतमासना-दिकलशाराधनं च करिष्ये ॥ पृथ्वीत्यता धृता लोका देवि त्वं विष्णुता धृता ॥ त्वं च धारय मां देवी पवित्रं कुरु चासनम् ॥ असर्पन्तु ते भूता ये भुता भुमिसंस्थिताः ॥ ये भुता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥ १ ॥

કળશ પુજન.

कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः सामाश्रिताः ॥ मूले तस्यस्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥

ગણપતિ પુજન.

रम्यं सुशोभनं दिव्यं सर्वसौख्यकरं शुभम् ॥ आसनं च मया दत्तं गृह्मण परमेश्वर ॥ श्रीसिद्धिबुद्धिसहितमहागणपतये पादयोः पाद्यं हस्तयोरर्घ्यं समर्पयामि ॥ नवभिस्तंतुभिर्युक्तं त्रिगुणं देवतामयं ॥ उपवीतं मया दत्तं गृहाण परमेश्वर ॥ श्री खंड चंदनं दिव्यं गंधाढ्यं सुमनोहरम् ॥विलेपनं सुरश्रेष्ठ चंदनं प्रतिगृह्यताम् ॥ अक्षताश्च सुरश्रेष्ठाः कुंकुमाक्ताः सुशोभिताः ॥ मया निवेदिता भक्तया गृहाण परमेश्वर ॥ माल्यादीनि सुगंधीनि मालत्यादीनि व प्रभो ॥मयाह्यतानि पूजार्थं पुष्पाणी प्रतिगृह्यताम् ॥ दुर्वांकुरान्सहरितानमृतान् मङ्गलप्रदान् ॥ अनीतांस्तव पूजार्थं गृहाण गणनायक ॥ हरिद्राकुंकुमं चैव सिंदू-

रादि समन्वितम् ॥ सौभाग्यद्रव्यसंयुक्त गृराग परमेश्वर ॥ वनस्पतिरसोद्भूतो गधाढ्यो गध उत्तमः ॥ आघ्रेयः सर्वदेवनांधूपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ साज्यं वर्तिसंयूक्त वह्निना याजितं मया ॥ दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिः मिरापह ॥ शर्कराखंडखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च ॥ आहारं भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ पुंगीफलं महद्दिव्यं नागवल्लोदलैर्युतम् ॥ एलादिचूर्णसंयूक्तं तांबूलं प्रतिगृह्यताम् इदं फलं मयादेव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे सफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि ॥ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः अनंत पुण्यफलदमतः शान्ति प्रयच्छ मे ॥ कर्पुरकं महाराज रंभोद्भूतं च दीपकम् ॥ मंगलार्थे महीपाल संगृहाण गणेश्वर ॥ यानि कानि च पापानि त्वां विघ्नशत्रु दलनेति च सुंदरेति भक्तप्रियेति वरदेति सुखप्रदेति ॥ विद्याप्रदत्यघहरेति च ये स्तुवन्ति तेभ्यो गणेश वरदो भव नित्यमेव ॥

અભિષેક કળશનું પુજન.

हेमरूप्यादि संभूतं ताम्रजं सुदृढं नवं । कलशं धौतकल्मापं छिद्रवर्णविवर्जितम् ॥ जीवनं सर्वजीवानां पावनं पावनात्मकम् । बीजं सर्वौषधीनां च तज्जलं पूरयाम्यहम् ॥ सूत्रं कार्पाससंभूतं ब्रह्मणा निर्मितं पुरा । येन बद्धं जगत्सर्वं वे-

ष्टनं कलशस्य च । देवेभ्यः पुरतो जाता देवेभ्यस्त्रयुगं पुरा । शतं तनु च या वभ्राजिंवनं जीवनाय च ॥ दूर्वे ह्यमृतसंपन्ने शतमूलशतांकुरे ॥ शतपातकसंहर्त्री शतमायुष्यवर्धीनि ॥ धान्यौषधिमनुष्याणां जीवनं परमं स्मृतम् ॥ क्षिप्तं यत्कार्यसंभूतं कलशे प्रक्षिपाम्यहम् पुगी फलमिदं दिव्यं पवित्रं पापनाशम् । पुत्रपौत्रादिफलदं कलशे निक्षिपाम्यहम् ॥ हिरण्यगर्भं कनकं कुलिशं नीलं पद्मरागं च मोक्तिकं ॥ एतानि पंच रत्नानि कलशे निक्षिपाम्यहम ॥ नमो नमस्ते स्फटिकप्रभाय सुश्वेतहाराय सुमंगलाय । सुपाशहस्ताय रपासनाय जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥ वरुणमावाहयामि वरुणाय नमः समर्पयामि अनया पूजया सांगः सपरिवारो वरुणदेव प्रीयताम् भो ब्राह्मणाः मह्यं सकुटंबिने महाजनान्नमस्कुर्वाणाय आशीर्वचनमपेक्षमाणाय अस्य कर्मणः पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्तु पुण्याहं पुण्याहं पुण्याहं भो ब्राह्मणाः मह्यं स अस्य कर्मणः कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु कल्याणम् भो ब्राह्मणाः मह्यं स अस्य कर्मणः ऋद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु कर्म ऋध्यताम् भो ब्राह्मणाः मह्यं सं अस्य कर्मणः स्वस्ति भवन्तो ब्रुवन्तु स्वस्ति भो ब्राह्मणाः अस्य कर्मणः श्रीरस्त्विति भवन्तो ब्रुवन्तु अस्तु श्रीः भंग ते वरुणा राजा भंगं सूर्यो दिवाकरः ॥ भगमिद्रश्च वायुश्च भगं सप्तर्षयो

दधौ ॥ यत्ते केशेषु दौर्भाग्यं सीमन्तं यच्च मूर्धनि ॥ ललाटे कर्णयोरक्ष्णोरापो निघ्नन्तु ते सदा ॥

નવગ્રહનું તથા આઠ લોકપાલનુ પુજન કરી રહ્યા પછી કરવાને શ્રી સત્યનારાયણને પુજન વિધિ.

अत्राग्नेयादि अस्यामूर्तेः अंगप्रत्यंगसंधिसमुत्पन्नं आतपाग्निसयोगजनितदोषपरिहारार्थं अग्न्युत्तारणमहं करिष्ये ॥ आं ह्रीं क्रीं यं रं लं वं शं षं, हं, ळं क्षं हं सः सोहं॥ आं ह्रीं, हंसः सोहं आं ह्री. हंसः सोहं ॥श्रीसांताकार' आवाहये त्वां गरुडोपरिस्थितं रमार्द्धदेहं सुरराजवंदितम् ॥ कंसांतकं चक्रगदाब्जहस्तं भजामि देवं वसुदेवसूनुम् ॥ सिंहासने रत्नमये सदैव हेमाभपीतांबरशोभमाने ॥ कृपानिधे नंदन विश्वमूर्त्ते स्थिरो भवास्मिन् मम यज्ञसिद्ध्य ॥ सुवर्णपात्रे यमुनाजलं च गंधाक्षतैः पुण्ययुतैश्च ह्येतत् ॥ मयार्पितं पाद्यमिदं गृहाण भो जानकीनाथ नमो नमस्ते ॥ सुनिर्मलं जह्नुपदाब्धिनिर्गत गंधादि युक्तं महदद्भूतं च ॥ निवेदितं विश्वगुरो च तायं गृहाणह्यर्ध्यं भगवन्नमस्ते ॥ भो पुण्यकीर्त्तेश्वर विश्वग्राहो ब्रह्मादिभिः पूजितपादपद्म ॥ गृहाण देवेश मया निवेदितमाचम्यतां विश्वविनोदि विष्णो ॥ सुस्वादुनातिरुच्येन गव्यन पयसा विभो ॥ स्नानीयं ते महाभक्त्या गृहाण पुरुषोत्तम ॥ चंद्रमंडलसं-

काशं सर्वदेवप्रियं दधि ॥ स्नपनार्थं मया दत्तं प्रीत्यर्थं प्रतिगृ-
ह्यताम् ॥ घृतकुंभसमायुक्त घृतयोने घृतप्रिय ॥ घृतभुक् घृतदा-
तासिघृतं स्नानाय गृह्यताम् ॥ मधुरूपो वसंतस्त्वं त्वमेव सर्व-
दा विभो ॥ मधुसूदनसं प्रीत्यै मधुस्नानाय गृह्यताम् ॥ शर्क-
राघृतसयुक्तं त्वमेव शर्करा प्रभो ॥ अनत शर्करा प्रीत्या स्ना-
नाय प्रतिगृह्यताम् ॥ वेदसूक्तसमायुक्त यज्ञसामसमन्विते । स-
र्ववर्णप्रदे देव वाससी प्रतिगृह्यताम् ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशैश्च नि-
र्मितं ब्रह्मसूत्रकम् ॥ यज्ञोपवीतदानेन प्रीयतां कमलापतिः ॥
श्रीखंड चंदन दिव्यं गंधाढ्यं सुमनोहरं विलेपनं सुरश्रेष्ठ चं-
दनं प्रतिगृह्य हरि द्रारंजिता देवी परसौभाग्यदायिनी ॥ अत-
स्त्वां पूजयिष्यामि गृहाण परमेश्वरि ॥ कुंकुमं कामदं दिव्यं
कामनाकामसंभवम् । कुंकुमेनार्चितो देवि गृहाण परमेश्वरि ॥
अक्षताश्च सुरश्रेष्ठाः कुंकुमाक्ताः सुशोभिताः ॥ मया निवेदिता
भक्त्या गृहाण परमेश्वर ॥ मल्लिकादि सुगंधीनि मालत्यादीनि
वै प्रभो ॥ मया हृतानि पूजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ वन-
स्पतिरसोद्भूतो गंधाढ्यो गंधउत्तमः ॥ आधेयः सर्वदेवानां
धूपोयं प्रतिगृह्यताम् ॥ साज्यं च वर्तिसंयुक्त वह्निना योजितं
मया ॥ दीपंगृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापहम् ॥ घृतपक्कं ह-
विष्यान्नं पायसं च सशर्करं ॥ कदलीदुग्धसंयुक्तं नैवेद्य प्रति-

गृह्यताम् ॥ लवंगकर्पुरयुतं तांबूलं पूजितम् ॥ प्रीत्या गृहाण देवेश मम सौख्यं विवर्धय ॥ हिरण्य गर्भगर्भस्थ इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे सफलावाप्तिर्भवज्जन्मनि ॥ चतुर्वर्तिसमायुक्तं घृतेन च सुपुरितम् ॥ नीरांजनेन संतुष्टो भवत्वेव जगत्पतिः ॥ यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च तानि तानि विनश्यन्ति प्रदक्षिणपदे पदे ॥ विद्याबुद्धिधनैश्वर्यपुत्रपौत्रादि संपदः ॥ पुष्पांजलि प्रदानेन देहि मे इप्सितं वरम् ॥ यन्मया भक्तियुक्तेन पत्रं पुष्पं फलं जलं ॥ निवेदितं च नैवेद्यं तद्गृहाणानुकंपया ॥ मंत्रहीनं क्रियाहीनं भक्तिहीनं जनार्दन ॥ यत्पूजितं मया देव परिपूर्णं तदस्तु मे॥ अमोघपुंडरीकाक्ष नृसिंहं दैत्यसूदनं ॥ हृषिकेशं जगन्नाथ वागीशं वरदायकं ॥ गुणत्रयं गुणातीतं गोविंदं गरुडध्वजं ॥ जनार्दनं जनातीतं जानकीवल्लभं हरिम् ॥ प्रणमामि सदा भक्त्या नारायणमतः परम् ॥ दुर्गमे विषमे घोरे शत्रुभिः परिपीडिते ॥ निस्तारयस्व सर्वेषु तथा निष्टफलेषु च । नामान्येतानि संकीर्त्य इप्सितं फलमाप्नुयात् ॥ सत्यनारायणं देवं वंदेहं कामदं प्रभुं ॥ लीलया वितत्तं विश्वं येन तस्मै नमोनमः॥

पोथीनी तथा पुराणनी पुजा.

श्री सत्यनारायणस्य उत्तरपूजनं करिष्ये । मंगलं मम-

वान विष्णुर्मंगलं गरुडध्वम् ॥ मंगल पुंडरीकाक्षो मंगलायतनोहरिः ॥ यं ब्रह्मावरुणे द्रमरुतस्तुन्वंति दिव्यैस्तवैर्वेदैः सांगपदक्रमोपनिषदैर्गायन्ति सामगाः ॥ ध्यानानावास्थिततद्गतेन मनसा पश्यन्ति यं योगिनो यस्यांतं न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥ यान्तु ग्रहगणाः सर्वे स्वशक्त्या पूजिता मया ॥ इष्टकामप्रसिद्ध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥ शुभे कर्मणि पुनंरागमनमस्तु ॥ इति श्री सत्यनारायणस्य पूजा समाप्ती ॥

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ श्री सत्यनारायण कथा प्रारंभः ॥

॥ व्यास उवाच ॥

एकदानैमिषारण्येऋषयःशौनकादयः ॥
पप्रच्छुर्मुनयःसर्वेसूतंपौराणिकंखलु ॥ १ ॥

ટીકા—અયોધ્યાની સમીપે નિમિષારણ્યમાંરહેનારા અને જોનારા, શૌનક આદિ ઋષીઓ સંપુર્ણ પુરાણો જાણનારા સુત નામના પુરાણીને નિશ્ચયનો પ્રશ્ન કરતા થયા. ૧

व्रतेनतपसाकिंवाप्राप्यतेवांछितंफलं ॥

तत्सर्वंश्रोतुमिच्छामःकथयरवमाहामुने ॥ २ ॥

ટીકા–હે મહામુનિ ! કયુ વ્રત અથવા તપ કર્યાથી વાંછીત ફળ પ્રાપ્ત થાય છે, તે શ્રવણું કરવા અમે ઇચ્છા કરીએ છીએ, માટે આપ અમને કથન કરો. ૨

॥ सूत उवाच ॥

नारदेनवसंपृष्टोभगवान्कमलापतिः ॥

सुरर्षयेयथैवाहतच्छृणुध्वंसमाहिताः ॥ ३ ॥

ટીકા—એવા પ્રશ્ન શ્રવણ કરીને સૂતજી કહે છે. કોઇ કાળને વિષે દેવઋષી નારદજીએ શ્રીકૃષ્ણજીને વૈકુંઠમાં એવોજ પ્રશ્ન કર્યો હતો. તેમાં જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ઉત્તર આપ્યો છે તેજ હુ તમને કહું છું. તે તમો સાવધાન થઇને સાંભળો. ૩

एकदानारदोयोगीपरानुग्रहकांक्षयाः ॥

पर्यटन्विविधान्लोकान्मर्त्यलोकमुपागतः ॥ ४ ॥

ટીકા–આ પ્રશ્ન શ્રી ભગવાનને કરતાં પહેલાં શ્રી નારદજી રૂષી એક વખત મનુષ્ય લોકમાં પારકા ઉપર કૃપા કરવી આ હેતુથી આવ્યા. ૪

ततोदृष्टाजनान्सर्वान्नांक्लेसमन्वितान् ॥

नानायोनिसमुत्पन्नान्क्लिश्यमानान्स्वकर्मभिः ॥५॥

ટીકા—અને તે પછી મનુષ્ય લોકોમાંના અનેક માણુસો નાના પ્રકારના કલેશ, અનેક યોનીમાં જન્મ આદિ ઘણાં પ્રકારનાં દુઃખો ભોગવે છે, અને પોતાના કર્મ કરીને કલેશ પામે છે. એવું જોઇને. ૫

केनोपायेनचतेषांदुःखनाशोभवेद्ध्रुवं ॥

इतिसंचिंत्यमनसाविष्णुलोकंगतस्तदा ॥ ६ ॥

ટીકા—કયો ઉપાય કર્યાથી આ સર્વ મનુષ્યના દુઃખ, કલેશ દુર થાય એવો વિચાર મનમાં લાવી નારદરૂપી અનેક પ્રકારોના સર્વ લોકોમાંથી ફરતા ફરતા વિષ્ણુ લોકમાં ગયા ૬

तत्रनारायणंदेवंशुक्लवर्णंचतुर्भूजं ॥

शंखचक्रगदापद्मवनमालाविभूषितम् ॥ ७ ॥

ટીકા—વૈકુંઠમાં નારદજી ગયા, અને ત્યાં શુકલવર્ણ ચતુર્ભુજ અને દરેક હાથમાં શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મ ધારણ કરેલાં છે. પગ સુધી લટકનારી અને શોભા આપનારિ વનમાલા કંઠમાં છે.

॥ नारद उवाच ॥

दृष्ट्वातंदेवदेवेशंस्तोतुंसतुपचक्रमे ॥

नमोवाङ्मनसातीतरूपायानंतशक्तये ॥ ८ ॥

ટીકા–એવા સર્વોત્તમ શ્રીનારાયણદેવ (ભગવાન)ને જોઇ નારદઋષીએ તેમની સ્તુતિવંદના કરવા સારૂ આરંભ કર્યો. નારદજી કહેછે વાણી અને મન એથી પણ અતીત એવા અનંત શક્તિરૂપને નમસ્કાર કરૂં છું. ૮

आदिमध्यांतहीनायनिर्गुणायगुणात्मने ॥
सर्वेषामादिभूतायभक्तानामार्तिनाशिने ॥ ९ ॥

ટીકા–તમો આદિ, મધ્ય અને અંત્ય, આ ત્રણ વગર નિર્ગુણ છતાં ભકતોની પીડા મટાડવાને સગુણ થવાને આપ સર્વથી પહેલા છો. અને ભકતોનાં દુઃખ દુર કરો છો. ૯

श्रुत्वास्तोत्रंततोविष्णुर्नारदंप्रत्यभाषत ॥

॥ श्री भगवानुवाच ॥

किमर्थमागतोसित्वांकिंतेमनसिवर्तते ॥ १० ॥

ટીકા–આ પ્રમાણે નારદજીએ કરેલી સ્તુતિ સાંભળી શ્રીભગવાન વિષ્ણુ નારદજીને કહે છે કે હે નારદઋષી, તમો શો અનુમાન રાખો અહીં આવ્યા છો. ૧૦

कथयस्वमहाभागतत्सर्वंकथयामिते॥नारदउवाच।

मर्त्यलोकेजनाःसर्वेनानाक्लेशसमन्विताः ॥
नानायोनिसमुत्पन्नाः पच्यंते पापकर्मभिः ॥११॥

ટીકા—તમારા મનમાં જેકાંઇ હેતુ હોય તે મનેકહો, તેનો ઉત્તર હું તમને કહીશ, એવુ શ્રીભગવાનનું વાક્ય સાંભળી નારદજીરૂષી કહેછે કે હે પ્રભો! મનુષ્ય લોકમાં સર્વ જન અનેક કલેશથકી યુક્ત એવા અનેક યોનિમાં ઉત્પન્ન થઇને પાપકર્મથી રચીપચી રહેલા છે.

तत्कथं शमयेन्नाथलघूपायेनतद्वद ॥
श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं कृपास्तियदितेमयि ॥१२॥

ટીકા—માટે તે જનોનાં દુઃખ, હે પ્રભો? જે કાંઇ સહેજસાજ ઉપાયથકી એ દુઃખની શાંતી થાય, એવો ઇલાજ આપવાની કૃપા મારા ઉપર હોય તો આપની પાસેથી શ્રવણ કરવાની હું ઇચ્છા રાખું છું. १२

॥ श्री भगवानुवाच ॥

साधुपृष्टंत्वयावत्सलोकानुग्रहकांक्षया ॥
यत्कृत्वामुच्यतेमोहात्तच्छणुष्ववेदामिते ॥ १३ ॥

ટીકા—એવું નારદજીરૂષીનું ભાષણ સાંભળી શ્રીભગવાન કહે છે કે હે પુત્ર નારદજી! તમે ઘણીજ સારી

વાત મને પુછી. લોકો ઉપર કૃપા કરવી એવી તમારી ઇચ્છા છે. તો જે વ્રત કર્યાથી તમોએ કહેલા બધા પીડારૂપી મોહમાંથી તે લોકો મુક્ત થશે એવો ઉપાય કહું છું તે સાંભળો. ૧૩

व्रतमस्तिमहत्पुण्यंस्वगमर्त्यैचदुर्लभं ॥

तवस्नेहान्मयावत्सप्रकाशः क्रियतेधुना ॥ १४ ॥

ટીકા—હે પુત્ર ઘણુ પુણ્ય આપવાવાળું મનુષ્ય લોકમાં અને સ્વર્ગમાં પણ દુર્લભ એવું વ્રત છે, તે તમારી સાથે સ્નેહભાવ હોવાથી હમણાં કહું છું. ૧૪

सत्यनारायणस्यैवंव्रतसम्यग्विधानतः ॥

कृत्वासद्यः सुखं भुक्तापरत्रेमोक्षमाप्नुयात् ॥१५॥

ટીકા—સત્યનારાયણદેવનું વ્રત ઉત્તમ પ્રકારે અને વિધિયુક્ત કર્યાથી માણસ તત્કાળ સુખ પામશે, અને દેહ છુટ્યા પછી પરલોકમાં મોક્ષગતે પામશે. ૧૫

तच्छ्रत्वाभगवद्वाक्यंनारदोमुनिब्रवीत् ॥

॥ नारद उवाच ॥

किं फलं किं विधानं च कृतं केनैवतद्व्रतम् ॥१६॥

ટીકા—આ પ્રકારનું ઇશ્વરનું વાકય સાંભળીને નાર-

દજીરૂષી પુછેછે કે, તે વ્રત કર્યાથી શું ફળ થશે? અને તેનું વિધાન કેવું અને પુર્વે આ વ્રત કોણે કરેલું. ૧૬

तत्सर्वं विस्तराद्ब्रुहिकदाकार्यं हितद्व्रतम् ॥

॥ श्री भगवानुवाच ॥

दुःखशोकादिशमनं धनधान्यप्रवर्द्धनम् ॥ १७ ॥

ટીકા—વિગેરે સવિસ્તર હકીકત અને તે વ્રત કયારે કરવું તે કહો, એવો નારદજીનો ફરીથી પ્રશ્ન સાંભળી-શ્રીભગવાન કહેછે. હે નારદજી! આ સત્યનારાયણવ્રત દુઃખ શોક વિગેરેને મટાડવાવાળું અને ધન્ય ધાન્યને વધારવાવાળું એવું ઘણુંજ ઉત્તમફળ આપવાવાળુંછે.

सौभाग्यसंततिकरं सर्वत्र विजयप्रदम् ॥

यस्मिन्कस्मिन्दिनेमर्त्योभक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥१८

ટીકા—આ વ્રત સ્ત્રીયોને સંતતી અને સૌભાગ્યની પ્રાપ્તી કરવાવાળું એવું છે; તેમજ પુરૂષોને પણ સર્વે વિ-જય આપવાવાળું એવું ગમે તે દીવસે પુર્ણ શ્રદ્ધાથી.

सत्यनारायणं देवं यजे चैव निशामुखे ॥

ब्राह्मणैर्बांधवैश्चैव सहितोधर्मतत्परः ॥ १९ ॥

ટીકા—અપારશી રહીને સત્યનારાયણદેવની સાયંકા-

ળની વખતે બ્રાહ્મણ અને પોતાના સગાંવહાલાં ઇષ્ટ મિત્રને બોલાવી પુજન કરવું. ૧૯

नैवेद्यं भक्तितोदद्यात्सपादं भक्ष्यमुत्तमम् ॥
रंभाफलं घृतं क्षीरं गोधुमस्य च चुर्णकम् ॥२०॥

ટીકા—આ પુજનમાં નૈવેદ્યમાં ઘઉંનો રવો પાંચ ચતુર્થાંસ લઇ તેમાં કેળાં ઘી, ખાંડ નાંખી સારો શીરો કરીને અર્પણ કરવો ॥ ૨૦ ॥

अभावेशालिचुर्णं वा सर्करा च गुडं तथा ॥
सपादं सर्वभक्ष्याणिचैकीकृत्यनिवेदयेत ॥ २१ ॥

ટીકા—પુજન કરનારને ઘઉંનો રવો ન મળે તો ચોખાનો લોટ લેવો ખાંડ ન હોય તો ગોળ લેવો પણ બધી જણશો સરખી એટલે પાંચ ચતુર્થાંસ લેવી. ॥ ૨૧ ॥

विप्राय दक्षिणां दद्यात्कथां श्रुत्वा जनः सह ॥
ततश्च बंधुभिः सार्द्धं विप्रांश्च प्रतिभोजयेत ॥२२॥

ટીકા—પછી પોતાની શકતી પ્રમાણે દક્ષણા બ્રાહ્મણોને આપવી અને શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કથા પોતાનાં સગાં વહાલાં ઇષ્ટમિત્ર સાથે શ્રવણ કરવી, તે પછી પોતાનાં સગાંવહાલાં ઇષ્ટમિત્ર તથા બ્રાહ્મણો સાથે ભોજન કરવું

सर्वाऽं भक्तद्भक्त्यानृत्यगीतादिकं चरेत् ॥
ततश्च स्वगृहं गच्छेत्सत्यनारायणं स्मरन् ॥२३॥

ટીકા--અને ભકતીએ કરી શ્રી સત્યનારાયણ આગળ નૃત્ય તથા ગાયન કરવું, એવી રીતે નદીના તીર ઉપર અથવા દેવાલયમાં એવું વ્રત કરીને, શ્રી સત્યનારાયણ ભગવાનનું સ્મરણ કરતે કરતે પોતાના ગૃહે જવું.

एवं कृते मनुष्याणां वांछासिद्धिर्भवेध्रुवं ॥
विशेषतः कलियुगे लघुपायोस्तिभूतले ॥ २४ ॥

ટીકા--આ રીતે વ્રત ભકિતથી જે માણસ કરશે, તેની મનકામના સિદ્ધ થશે. આ ઘણું કરીને કલિયુગમાં ૪ તરેહની અને પીડા થકી જે પીડીત એવા લોકોને આ સહેલા ઉપાયથી આ મોટા દુઃખમાંથી મુકત થવા સારૂ ઘણોજ નહાનો આ મનુષ્ય લોકમાં ઇલાજ છે. ૨૪

॥ इति श्री स्कंधपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां
प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

॥ અધ્યાય બીજો ॥

॥ સૂત ઉવાચ ॥

अथान्यत्संप्रवक्ष्यामिकृतं येन पुराद्विज ॥
कश्चित्काशीपुरेरम्येह्यासीद्विप्रोऽतिनिर्धनः ॥ १ ॥

ટીકા--સુતજી કહે છે. બીજું એક કહુ છુ કે આ વ્રત પુર્વે રમણીય એવા કાશીક્ષેત્રને વિશે રહેનારો નિર્ધન એક બ્રાહ્મણ હતો ॥ ૧ ॥

क्षुत्तृड्भ्यांव्याकुलोभूत्वानित्यंबभ्रामभूतले ॥
दुखितं ब्राह्मणं दृष्ट्वा भगवान्ब्राह्मणाप्रियः ॥२॥

ટીકા--તે દરરોજ ભુખે અને તરશે પીડાએલો આકુલ વ્યાકુલ થઇ કાશીક્ષેત્રમાં ફરે એ અત્યંત દુઃખીત બ્રાહ્મણને બ્રાહ્મણ જેને પ્રાય એવા જે શ્રી ભગવાન એમણે તેને જોયા. ૨

वृद्धब्राह्मणरूपस्तं पप्रच्छद्विजमादरात् ॥
किमर्थं भ्रमसेविप्रमहिं नित्यं सदुःखितः ॥ ३ ॥

ટીકા--અને પોતાનુ રૂપ બદલી ઘરડા બ્રાહ્મણનું રૂપ લેઇ એ દરિદ્રી બ્રાહ્મણને પુછેછે કે હેબ્રાહ્મણ અત્યંત દુઃખીત એવો જે તું આ પૃથ્વી ઉપર શા સારૂ ફરેછે. ॥૩॥

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां द्विज सत्तम ॥

॥ ब्राह्मण उवाच ॥

ब्राह्मणोऽतिदरिद्रोऽहं भिक्षार्थं वै भ्रमे महीम् ॥ ४ ॥

ટીકા--આ તારૂં મ ાંન સાંભળવા હું ઇચ્છા કરૂં છું માટે હે બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ટ મને કહે. ત્યારે તે દરિદ્રી બ્રાહ્મણ કહે છે હું ગરીબ બ્રાહ્મણ અત્યંત દરીદ્રી છું; તેથી ભીક્ષા માગવા સારૂ પૃથ્વી ઉપર ફરૂં છું. ॥ ૪ ॥

उपायं यदि जानासि कृपया कथय प्रभो ॥

॥ वृद्ध ब्राह्मण उवाच ॥

सत्यनारायणं विष्णुर्वांछितार्थं फलप्रदः ॥ ५ ॥

ટીકા--હે પ્રભો ભગવાન જો મહારૂ દરિદ્ર દુર થાય એવો કાંઇ ઇલાજ આપ જાણતા હો તો તે કૃપા કરીને મને કહો, એવું દરિદ્રી બ્રાહ્મણનુ ભાષણ સાભળી ઘરડો બ્રાહ્મણ કહેછે, હે બ્રાહ્મણ! સત્યનારાયણ નામના વિષ્ણુ દેવ ઇચ્છેલું ફળ કલિયુગને વિશે પુજન કર્યા થકા આપનારા એવા પ્રત્યક્ષ છે. ॥ ૫ ॥

तस्यत्वं पूजनं विप्रकुरुष्ववृतमुत्तमम् ॥

यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्योमुक्तोभवति मानवः ॥ ६ ॥

ટીકા--શ્રી સત્યનારાયણ કહે છે હે બ્રાહ્મણ તું એ સત્યદેવનું વ્રત અને પુજન સારી રીતે કર કે જે કર્યા થકી માણુસ સર્વ દુખથી મુકત થાય છે. ॥ ૬ ॥

विधानं च व्रतस्यापि विप्राय भाष्ययत्नतः ॥

सत्यनारायणोवृद्धस्तत्रैवातरधीयतः ॥ ७ ॥

ટીકા--પછી દરીદ્રી બ્રાહ્મણને રૂપ બદલનારા ઘરડા બ્રાહ્મણ વ્રતનું સર્વ વિધાન કહ્યું અને પોતે અંતરધ્યાન થયા. ॥ ૭ ॥

तद्व्रतं संकरिष्यामि यदुक्तं ब्राह्मणेनवै ॥

इति संचिंत्यविप्रोसौरात्रौनिंद्रानलब्धवान् ॥८॥

ટીકા--એ ઘરડા બ્રાહ્મણે કરેલું વ્રત હું કયારે કરીશ એવી ઉત્કંઠાથી તે દરીદ્રી બ્રાહ્મણને તે વખતથી આખી રાત્રમાં ઉંઘ આવી નહીં. ॥ ૮ ॥

ततः प्रातः समुत्थाय सत्यनारायणव्रतम् ॥

करिष्य इति संकल्प्यभिक्षार्थमगमद्दिजः ॥ ९ ॥

ટીકા--પછી બીજે દિવસે સુર્ય ઉદય થયા પછી દરિદ્ર બ્રાહ્મણે કહ્યું હું આજ સત્યનારાયણનું વ્રત કરીશ એવો સંકલ્પ કરીને તે હમેશના રિવાજ મુજબ ભિક્ષા

માગવા સારૂ ગયો. ૮

तस्मन्नेवदिने विप्रः प्रचुरं द्रव्यमाप्तवान् ॥

तेनैवबंधुभिः सार्द्धं सत्वस्यव्रतमाचरत ॥ १० ॥

ટીકા—તે દીવસે હમેશના કરતાં એ બ્રાહ્મણને ઘણુંદ્રવ્ય મળ્યું તે મળતાં વારજ તેજ દિવસે દરિદ્રી બ્રાહ્મણે પોતાનાં સગાંસબંધી ઇષ્ટ મિત્રને બોલાવી તે સાથે શ્રી સત્યનારાયણનું વ્રત કર્યું ॥ ૧૦ ॥

सर्वदुःविनिर्मुक्तः सर्वसंपत्समन्वित ॥

बभूव सद्विजश्रेष्टोव्रतस्यास्यः प्रभावतः ॥ ११ ॥

ટીકા—એ બ્રાહ્મણ પુર્ણ ભકિતથી સત્યનારાયણ દેવનું વ્રત તથા પુજન કર્યાથી થોડાજ વખતમાં દરીદ્રીબ્રાહ્મણ દુઃખથકી મુકત થઇને અગણીત સંપતિનોમાલેક થયો એવો આ સત્યદેવના વ્રત તથા પુજનનો આ કલિયુગને વિશે તાત્કાલિક અનુભવ થયો તથા થશે એટલું ઐશ્વર્યઆપવાનું સામર્થ્ય આ શ્રીસત્યદેવના વ્રતમાંછે.

ततः प्रभूतिकालं च मासिमासिव्रतं कृतं ॥

एवं नारायणस्ये दंव्रतं कृत्वा द्विजोत्तमः ॥ १२ ॥

ટીકા—એવું જાણીને એ બ્રાહ્મણ દરેક મહિનામાં આ

પનારી પર્વણીને દીવસે વ્રત અનેપુજા શ્રીસત્યનારાયણ દેવની કરતો એને પુણ્યથીએ બ્રાહ્મણ સર્વ પાપથી નિર્મુક્ત થઇને અત્યંત દુર્લભ જે મોક્ષપદ તે વિશે ગયો ૧૨

सर्वपाप विनिर्मुक्तोदुर्लभं मोक्षमाप्तवान् ॥

व्रतमस्य यदा विप्रष्टथिव्यां संकरिष्यति ॥ १३ ॥

टीका–જે વખતે શ્રીસત્યદેવનું વ્રત તથા પુજન બ્રાહ્મણ પૃથ્વી ઉપર કરશે તો તેજ વખતે સર્વ દુઃખો થકી મુકત થશે ૧૩,

तदैव सर्वदुःखं च मनुजस्य विनश्यति ॥

एवं नारायणे नोक्तं नारदाय महात्मने ॥

मया तत्कथितं विप्राः किमन्यत्कथयामिवः ॥१४॥

ટીકા–સુતજી શૌનક આદી રૂષીયોને કહેછે કેઆપ્રમાણે શ્રીમન્નારાયણ એ નારદરૂષીને કલિયુગમાં સેહલા ઉપાયથી વાસના પુરી કરવાવાળું વ્રત તથા પુજન કહ્યું તેજ મેં આપને કહ્યું. હવે એ શિવાય બીજું આપશું શ્રવણ કરવા ઇચ્છા રાખો છો ૧૪

॥ ऋषयऊचुः ॥

तस्माद्विप्राच्छ्रुतं केनष्टथिव्या चरितं मुने ॥

तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामः श्रद्धास्माकं प्रजायते॥१५॥

ટીકા—એવું સુતજી પુરાણીનું ભાષણ સાંભળીનેશૈનક આદિ રૂષીઓ કહેછેકે હે મુને ! એ બ્રાહ્મણના મુખમાંથી એ ચરિત્ર આ પૃથ્વીમાં કોણે શ્રવણ કર્યું વગેરે સર્વ આ વ્રત વીશે હકીકત સાંભળવાની અમોને ઘણી ઉત્કંઠા ઉત્પન્ન થઇ છે ૧૫.

॥ सूत उवाच ॥

शृणुध्वं मुनयः सर्वे व्रतं येन कृतं भुवि ॥

एकदा स द्विजवरोयथा विभवविस्तरैः ॥ १६ ॥

ટીકા—એવું શૌનક આદીરૂષીઓનું ભાષણ સાંભળી સુતજી કહેછે હે સર્વમુનીયો ! આવ્રત પૃથ્વી ઉપર એ પછી કોણે કર્યું એઆપને કહુછું સાવધ થઇને સાંભળો.

बंधुभिः स्वजनैः सार्द्धं व्रतं कर्तुं समुद्यतः ॥

एतस्मिन्नंतरेकाले काष्टक्रेतासमागमत् ॥ १७ ॥

ટીકા—પ્રથમ કહેલો બ્રાહ્મણ એક દિવસને વિશે પોતાની સંપતિ પ્રમાણે પોતાના સગાં વાહાલા ઇષ્ટ મિત્ર સાથે શ્રી સત્યનારાયણદેવનું વ્રત કરવા આરંભ કરેછે એટલામાં એક લાકડાનો ભારો બાંધી માથા ઉપર લેઇ

વેચનારો એ ઠેકાણે આવ્યો ॥ ૧૭ ॥

बहिः काष्टं च संस्थाप्य विप्रस्य ग्रहमाययौ ॥
तृष्णयापीडितात्म च दृष्ट्वां विप्रं कृतवृतं ॥ १८ ॥

ટીકા--તેણે માથા ઉપરનો ભારો દરવાજા બહાર મુકી શ્રીસત્યનારાયણદેવની પુજા થતી હતી ત્યાં ગયો અને એ તરશો હતો તોપણ એક ચીતથી તેણે તે બ્રાહ્મણે કરેલું પુજન જોયુ અને એ વ્રતની વિધી પણ જોઇ ॥૧૯॥

प्रणिपत्य द्विजं प्राह किमिदं क्रियते त्वया ॥
कृते किं फलमाप्नोतिविस्तराद्वदमे प्रभो ॥ १९ ॥

ટીકા-અને તે બ્રાહ્મણને ઘણા આદર સત્કારથી નમસ્કાર કરીને બોલ્યો કે હે બ્રાહ્મણશ્રેષ્ટ આપ આ શું કરોછો અને આવું કર્યાથી શું ફળ થાય છે તે હે પ્રભો કૃપા કરીને મને કહો ॥ ૧૯ ॥

॥ विप्र उवाच ॥

सत्यनारायणस्येदं वृतं सर्वेप्सितप्रदं ॥
तस्य प्रसादान्मे सर्वं धनधान्यादिकं महत् ॥२०॥

ટીકા--બ્રાહ્મણ કહે છે શ્રીસત્યનારાયણદેવનુ સર્વ કામનાપુર્ણ કરવાવાળું એવું વ્રત કરૂં છું અને આ વ્રતમેં

કર્યું તે દીવસથી શ્રીસત્યનારાયણ દેવના પ્રસાદે કરીને મને ધનધાન્ય આદી કરીને મોટી સંપત્તી મળેલી છે ૨૦

तस्मादेतद् तं श्रुज्ञतां त्वाकाष्टकेतातिहर्षितः ॥
यपाजलं प्रसादं च मुक्त्वासनगरं ययौ ॥ २१ ॥

ટીકા--આ પ્રમાણે તે બ્રાહ્મણના મુખમાંથી શ્રીસત્યદેવનું વ્રત લાકડાના ભારાવાળાએ સમજી લેઇ અનેઘણો જ હરખાતો તે બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ભક્ષણ કરી પાણી પીધુ અને પોતાના ગામ વિશે ગયો ॥૨૧॥

सत्यनारायणं देवं मनसा इत्यचिंतयत् ॥
काष्टविक्रयतो ग्रामे प्राप्यते चाधयद्धनम् ॥२२॥

ટીકા--પછી બીજે દિવસે ભારો વેચવા સારૂ આવતી વખતે શ્રીસત્યનારાયણદેવ પાસે ભારાવાળાએ મનમાં સંકલ્પ કર્યો કે આજે આ ભારાની કીમત જે એ શેહેરમાંથી મળશે તે ॥ ૨૨ ॥

तेनैव सत्यदेवस्य करिष्ये व्रतमुत्तमम् ॥
इति संचित्य मनसा काष्टं कृत्वा तु मस्तके ॥२३

ટીકા-બીજા કારણે ન ખરચતાં એ પૈસાથી શ્રીસત્યનારાયણ દેવનું વ્રત કરીશ એવો નિસ્ચય કરી ભારો

માથે મુકીને ચાલતો થયો ॥ ૨૩ ॥

जगाम नगरे रम्ये धनिनां यत्र संस्थितिः ॥
तद्दिने काष्टमुल्यं च द्विगुणं प्राप्तवानसौ ॥ २४ ॥

ટીકા–તે એક સુંદર નગરમાં જે જ્યાં શેઠ શાહુકાર લોકો રહેતા હતા તે રસ્તામાં આવ્યો ત્યાં એક શેઠે તેને જે રોજ ભારાની કીમત મળતી હતી તેથી બમણી આપીને ભારો લીધો ॥ ૨૪ ॥

ततः प्रसन्नहृदयः सुपक्कं कदलीफलं ॥
शर्करा घृतदुग्धं च गोधूमस्य च चुर्णकम् ॥२५ ॥

ટીકા–ભારાવાળાને બમણી કીમ્મત મળતાં વારજ ઘણો આનંદ થયો અને પાકેલાં કેળાં ખાંડ ઘી અને ઘઉનો રવો (વગેરે પદાર્થ શવાશેરના શવાશેરના પ્રમાણમાં લેઇ બીજી પુજાની સામગ્રી વેચાથી લેઇને ઘેર આવ્યો.

कृत्वैकत्र सपादं च ग्रहीत्वा स्वग्रहे ययौ ॥
ततोवं धूनु समाहुय चकर विधिनाव्रतम् ॥ २६ ॥

ટીકા–અને સગાંવહાલા ઇષ્ટમિત્ર તથા બ્રાહ્મણોને બોલાવી મોટા સમારંભથી વિધિપુર્વક એ વ્રત કર્યું ॥૨૬॥

तद्व तस्य प्रभावेण धनपुत्रान्वितोभवत् ॥

इहलोके सुखं भुक्त्वा चाते सत्यपुरं ययो ॥२७॥

ટીકા—સુતજી કહે છે કે પેલાભારાવાળાએએવ્રત કર્યા થી તે ધનવાન તથા પુત્રવાનથઇને આ લોકમાંસર્વ સુખ ભોગવીને અંતે શ્રી સત્યપુર એટલે વૈકુંઠને વિશે ગયો.

॥ इति श्री स्कंधपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

॥ अध्याय त्रीजो ॥

॥ सूत उवाच ॥

पुनरग्रे प्रवक्ष्यामि शृणुध्वं मुनिसत्तमाः ॥

पुराचोल्कामुखोनामनृपश्चासीन्महीपतिः ॥ १ ॥

ટીકા—સુતજી કહે છે કે હું શૌનક આદી રૂષીઓ ફરી આપને શ્રીસત્યનારાયણ દેવની વ્રતકથાની બીજી ઇતિહાસ કહું છું તે સાંભળો ૧

ઉલ્કામુખ નામનો રાજા પૃથ્વીનું પાલન કરનાર હતો ૧

जितेंद्रियः सत्यवादी ययौ देवालयं प्रति ॥

दिनेदिने धनं दत्वा द्विजान्संतोषयत्सुधीः ॥ २ ॥

ટીકા—જીતેંદ્રિય સત્યવાદી અને હરેક દીવસે મંદીરોમાં

દેવદર્શન માટે જઇ બ્રાહ્મણોને ઘણુ દ્રવ્ય આપી સંતોષ પમાડતો હતો ૨.

भार्या तस्य प्रमुग्धा च सरोजवदनासती ॥
भद्रशीलानदीतीरे सत्यस्य व्रतमाचरत् ॥ ३ ॥

ટીકા—એ ઉલ્કામુખ રાજાની સ્ત્રી નામે પ્રમુગ્ધાઘણી જ સારા સ્વભાવના કમલમુખી અને સુંદર સતીહતી તે પોતાના સ્વામીના સાથે ભદ્રશીલા નામે નદીનેતીરે શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરતી હતી. ૩

एतस्मिन्नंतरे तत्र साधुरेकः समागतः ॥
वाणिज्यार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरितः ॥ ४ ॥

ટીકા—એવામાં તે નદીને કાંઠે સાધુ નામે એક વાણીઓ ઘણો ધનવાન અને વેપાર અર્થે ઘણાં મોતી જવાહીર, વિગેરે ધન લેઇને નિકળેલો. ૪

नावं संस्थाप्यतत्तीरे जगाम नृपतिंप्रति ॥
द्रष्ट्वा सव्रतिनं भूपं पप्रच्छविनयान्वितः ॥ ५ ॥

ટીકા—તેણે તે નદીને કાંઠેપોતાનુંવહાણલાવીજ્યાંહાં રાણી શ્રીસત્યદેવનું વ્રત કરતાં હતાં તેમની પાસે જઇ વિનંતી પુર્વક ઘણી નમ્રતાથી પ્રશ્ન કરવા લાગ્યો. ૫

॥ साधुरुवाच ॥

किमिदं कुरुषे राजन् भक्तियुक्तेन चेतसा ॥

प्रकाशं कुरु तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि सांप्रतं ॥ ६ ॥

ટીકા–સાધુ પુછેછે હે મહારાજ ! આપતણી ભકિતથી સાર્થ એક ચિતે આ વખતે શું કરોછો એ ગુલામને કહેસો એવું પું ઇચ્છુછુ ૬.

॥ राजोवाच ॥

पूजनं क्रियते साधोर्विष्णोरतुलतेजसः ॥

व्रतं च स्वजनैः सार्ध्वं पुत्राद्यावाप्तिकाम्यया ॥७॥

ટીકા–એવા પ્રકારે સાધુ નામે વેપારીનુ ભાષણ સાંભળતાવાર રાજા ઉલ્કામુખ કહે છે, હે સાધુ વેપારીશ્રી મહાવિષ્ણુ સત્યદેવ કે, જેના મહિમાનો પાર ન આવે એવા તેજસ્વી તેમનુ પુત્રતા; ધન ધાન્ય સંપતિ મળે, આ હેતુથી મારા સગાવહાલા ઇષ્ટ મિત્ર સાથે વૃત તથા પુજન કરૂ છુ. ૭

भूपस्य वचनं श्रुत्वा साधुः प्रोवाच सादरं ॥

सर्वं कथयमे राजन्करिष्ये हंतवादितं ॥ ८ ॥

ટીકા–એવુ રાજાનુ ભાષણ સાંભળી સાધુ સોદાગર

ઘણા સત્કારથી કહે છે કે, હે મહારાજ આ વ્રતનું જે કાંઇ વિધાન હોય તે મને સવિસ્તર કહો હું નિશ્ચયથી આપના કહ્યા મુજબ આ વ્રત કરીશ ૮

मम्रापि संपत्तिर्नास्ति एतस्माज्जायते ध्रुवं ॥
ततो निवृत्यवाणिज्यात्सानंदो गृहमागता ॥ ९ ॥

ટીકા—કેમ જે મને સંતતી નથી અને આપના કહ્યા પ્રમાણે આ સત્યદેવનું વ્રત કર્યાથી સંતતી થશે એ માટે હું વેપાર અર્થે દેશાંતરે ન જતાં ઘેર જાઉ છું એવું કહી વેપાર અર્થે જવું છોડી હરખથી પોતાને ઘેર આવ્યો ૯

भार्यायै कथित सर्वं वृतं संततिदायकं ॥
तदावृतं करिष्यामि यदा मे संततिर्भवतु ॥ १० ॥

ટીકા—અને વ્રતનો મહીમા પોતાની સ્ત્રીને કહીને નિશ્ચય કર્યો કે જ્યારે મને સંતતી થશે ત્યારે હું આ વ્રત કરીશ. ૧૦

इति लिलावती [illegible] पत्नी साधुः सत्तमः ॥
एकस्मिन्दिवसे तस्य भार्या लिलावतीसती ॥११॥

ટીકા—એવુ [illegible] નામની પોતાની સ્ત્રીને સા-

ધુતવાણીયાએ કહ્યું. ૧૧

भर्तृयुक्तानंदचित्ताभवद्धर्मपरायणा ॥
गर्भिणी सा भवत्तस्य भार्या सत्यप्रसादतः ॥१२॥

ટીકા-પછી એક દીવસે તેની સ્ત્રી પોતાના ધર્મ પ્રમાણે ચાલનારી એવી પોતાના સ્વામી સાથે હરખાતી રત થયેલી શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદ કરીને ગર્ભવંતી થઇ

दशमेमासिवैतस्याः कन्यारत्नमजायत ॥
दिनेदिने सावृद्धे शुक्लपक्षे यथा शशी ॥ १३ ॥

ટીકા-તેને દસમે મહીને રત્ન જેવી એક કન્યા થઇ ને તે જે પ્રમાણે ચંદ્રમા સુદ પખવાડીયામાં દિવસે દિવસે મોટો થતો જાય તે પ્રમાણે મોટી થતી. ૧૩

नाम्ना कलावती चेति तन्नामकरणं कृतं ॥
ततो लिलावती प्राह स्वामिनं मधुरं वचः ॥१४॥

ટીકા-તેનું નામ કલાવતી એવું પડ્યું તે પછી સાધુ વાણીયાની સ્ત્રી લીલાવતી પોતાના સ્વામીને મધુર વચનથી બોલી કે, હે પ્રીય સ્વામી આપે માનેલું શ્રી સત્યદેવનું વ્રત શા કારણથી કરતા નથી. ૧૪

न करोषि किमर्थं वै पुरा संकल्पितं व्रतं ॥

॥ साधुरुवाच ॥

विवाहसमये त्वस्याः करिष्यामिवृतं प्रिये ॥ १५ ॥

ટીકા—એવું પોતાની સ્ત્રીનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણીયો બોલ્યો કે, હે પ્રીય એ વ્રત આપણી કલાવતી કન્યાના લગ્ન સમયને વખતે કરીશું. ૧૫

इति भार्यां समाश्वास्य जगामनगरं प्रती ॥

ततः कलावतीकन्यावृद्धे पितृवेश्मनि ॥ १६ ॥

ટીકા—આ પ્રમાણે સાધુવાણીયાએ પોતાની સ્ત્રીને સમજણ આપીને પોતે બીજા નગર વિષે વેપારને અર્થે ગયો. અહીઆં કલાવતી બાપને ઘેર દિવસે દિવસે મોટી થતી ગઈ. ૧૬

दृष्ट्वा कन्यां ततः साधुर्नगरे सखिभिः सह ॥

मंत्रयित्वा द्रुतंदुतं प्रेषयामास धर्मवित् ॥ १७ ॥

ટીકા—પછી લગ્ન કરવા જોગ થયેલી કન્યા પોતાની બહેનપણીઓ સાથે પોતાના નગરમાં એ ધર્મશીલ સાધુ વાણીયાએ જોઈને પોતાના મુનીમને કન્યાનો વર જોવા સારૂ મોકલ્યો. ૧૭

विवाहार्थं च कन्यार्थं वरं श्रेष्ठं विचारय ॥

नेनाज्ञस्थ दुतोऽसौ कांचन नगरं ययौ ॥ १८ ॥

ટીકા—આ પ્રમાણે લગ્ન માટે વર જોવાને સારૂ મોકલેલો મુનીમ કાંચન નામના નગરમાં આવી પહોંચ્યો.

तस्मादेकं वणिकपुत्रं समादायाऽऽगतोहिसः ॥

दृष्ट्वा तु सुंदरं बालं वणिक्पुत्रं गुणान्वितं ॥ १९ ॥

ટીકા—અને ત્યાંથી એક સુંદર રૂપવાળા વાણિયાના પુત્ર લેઇ તે મુનીમ પોતાના નગરમાં આવ્યો, ત્યારે તે ગુણવાન અને સુંદર એવા વાણિયાનો પુત્ર તે સાધુ વાણીયાએ જોઇને. ૧૯

ज्ञातिभिर्बंधुभिः सार्द्धं परितुष्टमचेतसा ॥

दत्तवान् साधुः पुत्राय कन्याविधि विधानतः ॥२०

ટીકા—પોતાના બધા નાતવાળાઓને અને સગાવહાલા ઇષ્ટમિત્રને બોલાવીને સારી ઘણાજ હર્ષથી પોતાની કન્યા કલાવતીનું લગ્ન એ ગુણવાન વાણીયાના પુત્રની સાથે કર્યું. ૨૦

ततो भाग्यवशातेन विस्मृतं व्रत्तयुत्तमं ॥

विवाहसमये तस्यास्तेन रुष्टोऽभवत्प्रभुः ॥ २१ ॥

ટીકા—એ સાધુવાણીયો એ કન્યાના લગ્ન સમય વ-

ખતે પાપ કર્મના અંતરાયે કરીને શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરવાનું ભુલી ગયો તેને લીધે શ્રી સત્યનારાયણદેવ તેના ઉપર કોપાયમાન થયા. ૨૧

ततः कालेन नियतो निजकर्मविशारदः ॥
वाणिज्यर्थं ततः शीघ्रं जमातृ सहितोवाणिका॥२२

ટીકા—આ વાતને ઘણાએક દિવસ વીતી ગયા પછી પોતાનું કર્મ ભોગવવા સારૂ પોતાના જમાઇને સાથે લેઇને વેપાર અર્થે સાધુવાણીયો ગયો. ૨૨

रत्नसारपुरे रम्येगत्वा सिंधुसमीपतः ॥
वाणिज्यमकरोत्साधुर्जामात्राश्रीमातासह ॥२३॥

ટીકા-તે સિંધુસમુદ્ર નજીક રતનસાગર નામના નગરમાં પોતાના જમાઇ સાથે ભારે વેપાર કરવા લાગ્યો. ૨૩

तौ गतौ नगरेरम्ये चंद्रकेतोनृपस्य च ॥
यत स्मिन्नेव काले तु सत्यनारायणः प्रभुः ॥२४॥

ટીકા—ને પછી ત્યાંથી ચંદ્રકેતુ નામના રાજાના શોભાયમાન શહેરમાં ગયો છે એવામાં ભગવાન શ્રી કૃપાસાગર સત્યનારાયણ પ્રભુ. ૨૪

भ्रष्टप्रतिज्ञमालोक्य शापं तस्मै प्रदत्तवान् ॥
दारुणं कठिनं चास्य महद्दुःखं भविष्यति ॥ २५ ॥

ટીકા–સાધુવાણીયો જુઠું બોલનારો એવું જાણીને તેને મોટું દુઃખ તથા બંધન તિરસ્કાર વિગેરે ઘણું દુઃખ પ્રાપ્ત થાઓ એવો શ્રાપ દેતા થયા. ૨૫

एकस्मिन् दिवसे राज्ञोधनमादायतस्करः ॥
तत्रैव चागतश्चोरोवणिजा यत्र संस्थितौ ॥ २६ ॥

ટીકા–એટલામાં જ્યાં સાધુવાણીયો પોતાના જમાઇ સાથે રહેતો હતો ત્યાં તે ગામના રાજાનું ધનખજાનો ફાડી બે ચોર ચોરી લાવી તેના રહેવાના ઘરમાં સંતાઇ રહ્યા. ૨૬

ततपश्चाद्धावकान्दूतान्दृष्ट्वाभीतेन चेतसा ॥
धनं संस्थाप्य तत्रैव स तु शीघ्रमलक्षितः ॥ २७ ॥

ટીકા–પણ તે ચોરને પકડવા રાજાના સીપાઇઓ તેમની પાછળ દોડી આવ્યા જોઇ ચોરો, જ્યાં સસરો અને જમાઇ સુતા હતા ત્યાં, ધન નાંખી દેઇ છાનામાના ત્યાંથી નાશી ગયા. ૨૭

ततोदूताः समायातायत्रास्तेसज्जनोवणिक ॥

दृष्ट्वा नृपधनं तत्र बध्वानीतौ वणिक्सुतौ ॥२८॥

ટીકા—તે પછી સીપાઈયો જે ઠેકાણે જમાઈ સાથે સાધુવાણીયો હતો ત્યાં રાજાનું ચોરેલું ધન પડેલું જોઈ સાધુવાણીયાને તથા તેના જમાઈને કેદ કરી બાંધીને લેઇ ગયા. ૨૮

हर्षेण धावमानश्च उचुर्नृपसमीपतः ॥
तस्करौ द्वौ समानीतौ विलोक्याज्ञापयप्रभो ॥२९॥

ટીકા—અને ઘણા આનંદથી દોડતા આવી રાજાને વરદી આપી કે, હે મહારાજ! બે ચોર લાવ્યા છીએ તેમને જોઈ હુકમ કરશો. ૨૯

राज्ञाज्ञस्मात्ततः शीघ्रदृढं बध्वा तु तावुभौ ॥
स्थापितौन्दौन्सहादुर्गे करागारेऽविचारतः ॥३०॥

ટીકા—એવું સાંભળી ચોરોને જોઈ વિચાર કર્યા વગર એકદમ કેદ કરવાની શાક્ષા આપતાંવારજ સીપાઈઓએ તેમને ખુબ બાંધી મોટા કેદખાનામાં લેઈ જઈને મુક્યા. ૩૦

मायया सत्यदेवस्य नश्रुतंकैस्तयोर्वचः ॥
अतस्तयोर्धनं राज्ञागृहीत चंद्रकेतुना ॥ ३१ ॥

ટીકા—આ કામમાં એ ચંદ્રકેતુરાજાએ શ્રી સત્યદેવ-ની માયાથી મોહીત થઇને ચોરીએ ગયેલું ધન તો લીધું પણ તેની સાથે અવિચારે સાધુવાણીયાનું ધન લુંટી લીધું. ૩૧

लच्छापाञ्च तयोर्गृहे भार्या चैवातिदुःखिता ॥
चौरेणापदहृतं सर्वं गृहे यच्च स्थितं धनं ॥ ३२ ॥

ટીકા—તેમજ શ્રી સત્યદેવના શ્રાપથી એ સાધુવા-ણીઆએ પોતાને ગામ પોતાના ઘરમાં મુકેલું બધું ધન્ય ચોરો લુંટી લઇ ગયા તેને લીધે તેની સ્ત્રી પણ ઘણીજ દુઃખી થઇ. ૩૨

आधिव्याधि समायुक्ताक्षुत्पिपासातिदुःखिता ॥
अन्नचिंतापराभूत्वा बभ्राम च गृहेगृहे ॥
कलावती तु कन्यापि बभ्राम प्रतिवासरं ॥ ३३ ॥

ટીકા—અને એ સાધુવાણીયાની સ્ત્રી લીલાવતી ઘ-ણા દુઃખથી અને ઘણી તરશ તથા ભુખથી ઘેર ઘેર ફરવા લાગી. ૩૩

एकस्मिन्दिवसे जाता क्षुधार्ताद्विजमंदिरं ॥
गत्वा परगदृव्रतं तत्र सत्यनारायणस्य च ॥३४ ॥

ટીકા—તેમજ તેની કન્યા કલાવતી ઘણી ન્હાની તે પણ હરરોજ ઘેર ઘેર ફરી માગીખાતી એક દીવસે તે કન્યાને ઘણીજ ભુખ લાગ્યાથી વ્યાકુળ થઇને એક બ્રાહ્મણના ઘરમાં ગઇ ત્યાંથી સત્યનારાયણદેવનું વ્રત તથા પુજા કરતા હતા તે તેણે જોયું. ૩૪

उपविस्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥

प्रसादभक्षणं कृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ॥ ३५ ॥

ટીકા—એ વ્રત તથા પુજા જોતાંજ ઘણી આનંદ પામીને ત્યાં બેઠી અને શ્રી સત્યનારાયણની કથા સાંભળીને સત્યદેવની પ્રાર્થના કરી કે મારૂં દુઃખ મટે ને મારો બાપ તથા સ્વામી મને મળે એવો આશિર્વાદ શ્રી સત્યદેવ પાસે માગી બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ખાઇ રોજના કરતાં ઘણી મોડી રાત્રે પોતાને ઘેર આવી. ૩૫

माता कलावतीकन्यां कथयामास प्रेमतः ॥

पुत्री रात्रौ स्थिता कुत्र किंते मनसि वर्तते ॥३६॥

ટીકા—તે ઘરમાં આવતાંવારજ તેની મા લીલાવતી કલાવતી નામની કન્યાને પુછે છે કે, હે પુત્રી? તું આજે આટલા રાત સુધી ક્યાં હતી ને શું તારા મન-

માં છે. ૩૬

कन्याकलावती प्राहमातरं प्रतिसत्वरं ॥
द्विजालये व्रतं मातर्दृष्टं वांछितसिद्धिदं ॥ ३७ ॥

ટીકા–કલાવતીકન્યા પોતાની માને ઉતાવળે ઉતાવળે કહે છે કે, હે મા! હું એક બ્રાહ્મણને ઘેર મનમાં ધારેલું કામ પાર પડે એવું વ્રત તથા પુજન અને કથા કરતા હતા ત્યાં બેઠી હતી. ૩૭

तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं वृतं कर्तुं समुद्यता ॥
सामुदातु वणिग्भार्या सत्यनारायणस्य च ॥ ३८ ॥

ટીકા–એ કન્યાનું બોલવું સાંભળીને લીલાવતી (સાધુવાણીયાની સ્ત્રી) શ્રી સત્યદેવનું વ્રત તથા પુજન કરવા સારૂં તત્પર થઈ. ૩૮

व्रतं चक्र सैवसाध्वी बंधुभिः स्वजनः सहः ॥
भर्तृजामातरौ क्षिप्रमागच्छेतां स्वमाश्रमं ॥ ३९ ॥

ટીકા–ને એ મહાસતી (સાધુવાણીયાની સ્ત્રી) પોતાના સગાવહાલા ભાઈભાંડુ સાથે શ્રી સત્યદેવનું વ્રત પોતાના સ્વામી તથા જમાઈ પોતાને ઘેર જલદી આવે એવા હેતુ મનમાં ધરી પુજન કરવા લાગી. ૩૯

अपराधं च मे भर्तुर्जामातुः क्षंतुमर्हसि ॥
व्रतेनानेनतुष्टोऽसा सत्यनारायणः पुनः ॥ ४० ॥

ટીકા—એ પુજન કરતી વખતે સત્યદેવની પાસે વારે વડી એવો વર માગતી હતી કે હે શ્રીસત્યનારણ પ્રભો મારા સ્વામી તથા જમાઇના અપરાધ ક્ષમા કરવાને આપજ યોગ છો એવી તે લીલાવતી (સાધુવાણીયાની સ્ત્રી) પ્રાર્થના કરતી હતી તેથી કરીને એ વ્રત તથા પુ-જનને ભગવાન શ્રીસત્યનારાયણપ્રભુ સંતોષ થયા ૪૦

दर्शयामास स्वप्नं हि चंद्रकेतुनृपोत्तमं ॥
बिदिनौमोचय प्रार्तणिजान्नृपसत्तम ॥ ४१ ॥

ટીકા—અને માયારૂપી ભગવાન સત્યદેવ એમણે ચં-દ્રકેતુ નામના, રત્નસાગરપુરનો રાજા કે જેણે લાવ-તીનો સ્વામી તથા જમાઇ એમને કેદખાનામાં મુકયા હતા તેને પોતે સ્વપ્નમાં આવી આજ્ઞા કરી કે, હે રા-જા ! તું નિરપરાધી બે વાણીયાને બંધીખાનેથી છોડી મુક. ૪૧

देयं धनं च तत्सर्वं गृहीतं यत्त्वसाधुना ॥
नोचेत्वां नाशयिप्यामि स राज्यधन पुत्रकं ॥ ४२

ટીકા—અને તેમનું જે સઘળું તેં હરણ કરી લીધેલું છે તે સઘળું પાછું આપ ને તેમને આદરસત્કાર કરીને વિદાય કર નહીં તો તારા ધન, ધાન્ય, રાજપાટ, સ્ત્રી પુત્ર સહિત તારા કુળનો નાશ કરીશ. ૪૨

एवमाभाष्यराजानं ध्यानगम्योऽभवत्प्रभुः ॥
ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ॥ ४३ ॥

ટીકા—એવું તે રાજાને સ્વપ્નમાં કહી શ્રી સત્યદેવ અંતરધ્યાન થઈ ગયા તે પછી રાજા પ્રભાતને સમયે પોતાના પ્રધાન વિગેરે મંડળી સાથે. ૪૩

उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वप्नं जनं प्रति ॥
बद्धोमहाजनौ शीघ्रं मोचयद्वौ वणिक्सुतौ ॥ ४४॥

ટીકા—સભામાં સિંહાસન ઉપર બેશી સર્વે કચેરીને સ્વપ્ન કહ્યું ને સીપાઈયોને આજ્ઞા કરી કે બંદીખાને જે હમણાં વાણીયાના પુત્ર કેદખાને મુકયા છે તેમને છોડી મુકો. ૪૪

इति राज्ञोवचः श्रुत्वामोचयित्वामहाजनौ ॥
समानीय नृपस्याग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ॥४५॥

ટીકા—એવી રાજાની આજ્ઞા થતાંજ સીપાઈઓએ

એ બેઉ જણાઓને બંધીખાનેથી છોડી રાજાની સ-
ભામાં લેઈ આવ્યા. ૪૫

आनीतौ द्वौ वणिक्पुत्रौ मुक्तौ निगडबंधनात् ॥
ततोमहाजनौ नत्वाचंद्रकेतुनृपोत्तमं ॥ ४६ ॥

ટીકા—ત્યાં એ બેઉ બંધીખાનેથી છુટેલા વાણીયાના પુત્ર રાજાને ઘણીજ નમ્રતાથી નમસ્કાર કરે છે. ૪૬

स्मरंतौ पूर्ववृत्तांतंनो चतुर्भय विह्वलौ ॥
राजा वणिक्सुतौवीक्ष्यवचः प्रोवचसादरं ॥४७॥

ટીકા—અને પોતાનો પુર્વનો હેવાલ મનમાં લાવી ભયભીત થઇ કાંઇ પણ બોલતો નથી એવા ઘણાજ ગરીબ વાણીયાના પુત્રોને જોઇ રાજા ચંદ્રકેતુ ઘણાજ આદરભાવથી પ્રધાન વિગેરે મંડળીને આજ્ઞા કરેછે કે,

दैवात्प्राप्तं महद्दुःखमिदानीं नास्ति वै भयं ॥
तदा निगडसंत्यागं क्षौरकर्माद्य कारयत् ॥ ४८ ॥

ટીકા—આ જે વાણીયાના પુત્રોએ આજસુધી કર્મના અંતરાયે કરીને મોટું દુઃખ ભોગવ્યું. હવે પછી એમને કાંઇપણ ભય નથી. એવી આજ્ઞા થતાંજ પગની બેડીઓ કાઢી નાંખીને હજામત કરાવરાવી. ૪૮

वस्त्रालंकारकं दत्वा परितोष्य नृपश्च तौ ॥
पुरस्कृत्य वाणिकपुत्रोवचसा तोषयद्भृशं ॥ ४९ ॥

ટીકા—વસ્ત્ર અને ઘરેણા વિગેરે પહેરાવી સંતોષીત કર્યા અને એ બેઉ જણાને પોતાની પાસે બેસારી સારૂં ભાષણ તેમની સાથે કરી ઘણાજ સંતોષ પમાડ્યા.

पुरानीतं तुय द्रव्यं द्विगुणीकृत्य दत्तवान् ॥
प्रोवाचता ततोराजा गच्छ साधोनिजाश्रमं ॥५०॥

ટીકા—અને એ બેઉનું પ્રથમ જેટલું ધન હરણ કર્યું હતું તેથી બમણું તેને આપ્યું અને ચંદ્રકેતુરાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે વાણીયાભાઇ ? હવે જમાઇ સાથે તમો પોતાને ઘેર જાઓ. ૫૦

राजानं प्रणिपत्याह गंतव्यं त्वत्प्रसादतः ॥५१॥

ટીકા—આ પ્રમાણે રાજાનો હુકમ થયા પછી તરત રાજાને સાધુવાણીયો વંદન કરીને બોલ્યો કે, હવે હું આપના આશીર્વાદથી મારે ઘેર જઇશ. ૫૧

॥ इति श्री स्कंधपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

॥ અધ્યાય ચોથો ॥

॥ સુત ઉવાચ ॥

यात्रां तु कृतवान्साणुमंगलाय न पुर्विका ॥
ब्राह्मणाय धनं दत्वा तदा तु नगरं ययौ ॥ १ ॥

ટીકા–સુતજી કહે છે. આ પ્રમાણે સાધુવાણીયાએ મંગળકારી જાત્રા કરીને રાજા પાસેથી મળેલા ધનમાંથી થોડુંક બ્રાહ્મણોને વહેંચી આપી પોતાના નગર તરફ આવવા સારૂ નિકળ્યો. ૧

कोयदूरे गते साधौ सत्यनारायणः प्रभुः ॥
जिज्ञासां कृतवान् साधो किमस्ति तवनोस्थितं ॥२

ટીકા–ઘણે એક દુર સાધુવાણીયાનું વહાણ દરિયામાં જઇ એક ઠેકાણે લંગર કરેલું જોઇ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણપ્રભુને, સાધુવાણીયાને તારા વહાણમાં શું છે એ પુછવા ઇચ્છા થઇ. ૨

ततो महाजनौ मत्तौ हेलया च प्रहस्य वै ॥
कथं पृच्छसि भो दंडीन् मुद्रां नेतु किमिच्छसि ॥ ३

ટીકા–અને પરબ્રહ્મ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ દેવ સન્યાસી બાવાનું રૂપ લેઇ, જે ઠેકાણે સાધુવાણીયાએ

વહાણ લંગર કર્યું હતું ત્યાં આવી એ બેઉ જણાને પુછે છે કે, તમારા વહાણમાં શું છે ? એ સન્યાસીબાવાનો પ્રશ્ન સાંભળીને, આ બંધીખાનેથી હમણાજ છુટેલા મસ્ત વાણીયાના પુત્રો એ સન્યાસીબાવાની મશ્કરી કરીને કહેવા લાગ્યાં કે, હે સન્યાસી બાવા ! આપ અમારા રૂપીઆ લેઇ જવા ઇચ્છો છો કે શું ? ૩

लतापात्रादिकं चेत्र वर्तते तरणौ मम ॥
निष्ठुरं च वचः श्रुत्वा सत्यं भवतु ते वचः ॥४॥

ટીકા—આવી રીતે પ્રથમ તેની મશ્કરી કરી કહે છે કે, મારા વહાણમાં વેલા તથા પાંદડાં વિગેરે ભરેલાં છે એવું તેમનું કઠોર ભાષણ સાંભળી ભગવાન શ્રી સત્યદેવે કહ્યું કે, તારૂં વચન સત્ય હજો. ૪

एवमुक्त्वागतः शीघ्रं दंडीतस्य समीपतः ॥
कियद्दूरे ततोगत्वास्थितः सिंधुसमीपतः ॥ ५ ॥

ટીકા—આ પ્રમાણે બાષણ કરીને આવેલો સન્યાસી સાધુવાણીયાથી આઘે જઇ દરિયાના કિનારે ઉભો રહ્યો. ૫

गते दंडिनिसाधुश्च कृत नित्यक्रियस्तदा ॥

उत्थितस्तरणीं दृष्ट्वां विस्मयं परमं ययो ॥ ६ ॥

टीका—सन्यासीआवो गयो एवुं जोइने साधुवाणीयो पोतानुं खावुंपीवुं विगेरे नित्यकृत्य करी रही जुवे छे तो वहाणु पाणी उपर तरवा लाग्युं. आ चमत्कार जोइने साधुवाणीयो घणोज विस्मय थयो. ६

दृष्ट्वा लतादिकं चवमूर्छितोन्यपतद्भुवि ॥

लब्धसंज्ञोवणिक्पुत्रस्तश्चिंतान्वितोऽभवत् ॥ ७ ॥

टीका—अने वहाणमां जुवे छे तो बधा वेला तथा पांदडां जोयां. ते जोइने एकदम शोकथी भोंय उपर पड्यो ने ते पछी घणीवारे शुद्धि उपर आव्यो अने चिंता करवा लाग्यो. ७

तदा तु दुहितुः कांतोवचनं चेदमब्रवीत् ॥

किमर्थं क्रियते शोकः शापोदत्तश्च दंडिना ॥ ८ ॥

टीका—एटलामां तेनो जमाइ तेने एवुं बोल्यो के, तमे शामाटे फीकर करो छो. तमोने हमणांज आवेला सन्यासी साधुने श्राप आप्यो ते थी एवुं थयुं. ८

शक्यते तेन सर्वं हि कर्तुं चात्र न संशयः ॥

अतस्तच्छरणं यामोवांछितार्थं भविष्यति ॥ ९ ॥

ટીકા—અને તેના બોલવાથી આ પ્રમાણે થયું એમાં કાંઇપણ સંદેહ નથી. માટે આપણે તેમને શરણે જઇએ એટલે આપણું ધારેલું કામ સિદ્ધ થશે. ૯

जामातुर्वचनं श्रुत्वा तत्सकाशं गतस्तदा ॥

दृष्ट्वा च दंडिनं भक्त्या नत्वा प्रोवाच सादरं ॥१०॥

ટીકા—એવું જમાઇનું બોલવું સાંભળીને સાધુવાણીયો, એ સન્યાસી જ્યાં હતો ત્યાં તેની પાસે જઇ સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરી ભક્તિપુર્વક આદરસત્કારથી બોલે છે કે. ૧૦

क्षमस्व चापराधं मेयदुक्तं तव संन्निधौ ॥

एवं पुनः पुनर्नत्वामहाशोकाकुलोऽभवत् ॥ ११ ॥

ટીકા—હે યતિશ્વર મહારાજ ! મારા અપરાધની ક્ષમા કરો એવું વારે ઘડીએ કહે છે, ને કહે છે કે જે હું આપની પાસે બોલ્યો તેની ક્ષમા કરો એવું બોલી ઘણા શોકથી આકુળ વ્યાકુળ થયો. ૧૧

प्रोवाच वचनं दंडी विलपंतं विलोक्य च ॥

मरीचीः श्रृणुमद्वाक्यं मम पुजाबहिर्मुखः ॥ १२ ॥

ટીકા—એવું જોઇને તે યતિશ્વર સન્યાસી કહે છે કે,

હે વાણીયા ! તું રે મા. તું મારી પુજાથી બહિર્મુખ થયો. ૧૨

ममाज्ञेया च दुर्बुध्धेलब्धं दुःखं मुहुर्मुहुः ॥
तच्छुत्वाभगवद्वाक्यं स्तुतिं कर्तुं समुद्यतः ॥१३॥

ટીકા—અને હે દુષ્ટ બુદ્ધિવાળા ! તને મારી આજ્ઞાથીજ ઘણા દુઃખો ભોગવવાં પડ્યાં એવું પરબ્રહ્મ ભગવાનનું વાકય સાંભળીને સાધુવાણીયા શ્રી સત્યદેવને વિનંતી કરવા લાગ્યો. ૧૩

॥ साधुरूवाच ॥

त्वन्मायामहिताः सर्वब्रह्माद्यास्त्रिदिवाकसः ॥
नजानंति गुणान् रुपं तवाश्चर्यमिदप्रभो ॥ १४ ॥

ટીકા—સાધુવાણીયો કહે છે કે હે દેવ ! આપની માયાથકી બ્રહ્માદિ સર્વ દેવ મોહિત થયા છે અને એ દેવ છતાં પણ હે પ્રભુ ! આપણા રૂપ ગુણ આદિ વૈભવ જાણતા નથી એ મોટું આશ્ચર્ય જેવું છે. ૧૪

मूढोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तवमायया ॥
प्रसिदपूजयिष्यामि यथा विभव विस्तरः ॥ १५ ॥

ટીકા—હું તો એક પામર માણસ અને તારૂં મારૂં આ માયા જાણનારો છું, આપને કયાંથી જાણું એવો હું અજ્ઞાન તે માટે મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ પછી હું આપની સંપત્તીના વધારા પ્રમાણે વીધી વીધાનથી પુજા કરીશ. ॥ ૧૫ ॥

पुरावित्तं च तत्सर्वं त्राहिमां शरणागतं ॥
श्रुत्वा भक्तियुतं वाक्यं परितुष्टो जनार्दनः ॥१६॥

ટીકા—હું મારા વહાણમાં ધન્ય વીગેરે છતાં કપટ ભાવથી ખોટું બોલ્યો એ માટે હે ઇશ્વર તે થકી મારૂં રક્ષણ કરનાર આપ સમર્થ છો એવું ભક્તિ ભાવનું સાધુ વાણીયાનું વચન સાંભળીને ભગવાન શ્રી સત્ય દેવ સંતોષ પામ્યા અને એ સાધુ વાણીયાને તેને મન-વાંછીત ફળ આપી ભગવાન અંતરધ્યાન થયા ॥ ૧૬॥

वरं च वांछितदत्वां तत्रैवांतरदधे हरिः ॥
ततोना वंसमारुह्य दृष्टावित्तप्रपूरितां ॥ १७ ॥

ટીકા—એટલામાં સાધુ વાણીયો જુવે છે તો પોતાનું વાહાણ પ્રથમ પ્રમાણે ધનથી ભરેલું છે ॥ ૧૭ ॥

कृपया सत्यदेवस्य सफलं वांछितं मम ॥

इत्युक्तास्त्वनैः सार्द्धं पूजां कृत्वा यथा विधि ॥१८
આવું આશ્ચર્ય જોતાંજ સાધુ વાણીયો કેહે છે શ્રી સત્યદેવનો પ્રસાદ થકી મારૂ મનચ્છીત પુર્ણુ થયું એવું બોલી ત્યાં જે તેના સગાવાહલા હતા તે સાથે યથા-વીધી શ્રી સત્યદેવનું પુજન કર્યું ॥ ૧૮ ॥

हर्षेण चाभवत्पूर्णः सत्यदेव प्रसादतः ॥
नावं संयोज्य यत्नेन स्वदेशगमनं कृतम् ॥१९॥
ટીકા–તે પછી એ સાધુ વાણીયો સત્યદેવની કૃપાથી સુખી થયો અને વાહાણ તૈયાર કરાવી પોતાને દેશ જવા સારૂ નીકલ્યો ॥ ૧૯ ॥

साधुर्जामातरं प्राह पश्य रत्नपुरिं मम ॥
दूतं च पेषयामास निज वित्तस्य रक्षकं ॥ २० ॥
ટીકા–વાહાણમાં બેઠેલા જમાઈને સસરો કહે છે કે હે જમાઈરાત મારી રત્નસારપુરી નગરી દેખાય છે તે જુવો એવું કહીને પોતાના ધનનું રક્ષણ કરનાર સિ-પાઈયોમાંથી એક સિપાઈને પોતાને ઘેર પોતે આવ્યાનું વર્તમાન કહેવા સારૂ મોકલ્યો ॥ ૨૦ ॥

दूतोऽसौ नगरं गत्वा साधुभार्यां विलोक्य च ॥

प्रोवाच वा वांछितं वाक्यं न त्वाबलांजलिस्तदा॥

टीका—એ વાહાણમાંથી ઉતરેલા સીપાઇયે રત્નસારપુરી નગરીમાં જઇ સાધુવાણીયાને ઘેર સાધુવાણીયાની સ્ત્રીને જોઇને તેની આગળ હાથ જોડ્યા તે વખતે તે સ્ત્રી પોતાના સ્વામી તથા જમાઇ આવવાની ઇચ્છા કરતી હતી ॥ ૨૧ ॥

निकटे नगरस्यैव जामात्रासहितोवणिक ॥
आगतोबंधुवर्गैश्व वित्तैश्च बहुभिर्युतः ॥ २२ ॥

ટીકા—તેજ એ સિપાઇએ કહ્યું કે આપના સ્વામી આપના નગરની સમીપમાં જમાઇ તથા બંધુ વર્ગ સાથે ઘણું ધન કમાઇને આવ્યા છે. ૨૨

श्रुत्वा दूतमुखाद्वाक्यं महाहर्षवती सती ॥
सत्यपूजां ततः कृत्वा प्रोवाच तनुजां प्रती ॥२३॥

ટીકા—એ સિપાઇના મોંનુ બોલવું સાંભળીને એ સતી વાણીયાની સ્ત્રી ઘણીજ હર્ષમાન થઇ અને શ્રી સત્યદેવનું તેજ વખતે પુજન કરીને પોતાની કન્યાને કહેવા લાગી. ૨૩

व्रजामि शीघ्रमागच्छ साधु संदर्शनाय च ॥

इति मातृवच श्रुत्वा व्रतं कृत्वा समाप्य च ॥२४

ટીકા—હે મ્હારી વ્હાલી કન્યા! હું સ્વામીના દર્શન માટે પ્રથમ જાઉં છું. તું તારા બાપનું દર્શન કરવા આવ. એવું માન વચન સાંભળીનેકલાવતી કન્યાએ શ્રી સત્યનારાયણના વ્રતની સમાપ્તી કરી. ૨૪

प्रसादं च परित्यज्य गतासा पिपतिं प्रति ॥
तेन रुष्टः सत्यदेवो भर्त्तारतरणीं तथा ॥ २५ ॥

ટીકા—અને પ્રસાદ લીધા વગર પોતાના સ્વામીનું દર્શન કરવા તત્પર થઇને તરત ગઈ. તે અપમાને કરીને શ્રી સત્યદેવ તેના ઉપર કોપાયમાન થયા. અને તેનો સ્વામી જે વહાણમાં હતો તેમાંજ બધું ધન હતું તેજ વહાણ જમાઇ ધન સાથે. ૨૫

संहृत्य च धनैः सर्द्धं जले तस्यावमज्जयन् ॥
ततः कलावती कन्या न विलोक्य निजंपतिं ॥२६

ટીકા—દરીઆમાં અદ્રશ્ય થઇ ગયું તે પછી ઘણીજ જલદીથી આવેલી કલાવતીકન્યાએ પોતાના સ્વામીને દીઠો નહીં. ૨૬

शोकेन महता तत्र रुदती चापतद्भूवि ॥

दृष्ट्वा तथा विधानावं कन्यां च बहु दुःखितां ॥२७

ટીકા—તે ઉપરથી તેને તેટલું તો દુઃખ અને શોક થયો કે જેમ પવનથી કેળનું ઝાડ એકદમ ભોંયઉપર પડે છે તેમ એ એકાએક રોતી રોતી ભોંય ઉપર પડી આ પ્રમાણે વહાણના તથા કન્યાના હેવાલ જોઇ. ૨૭

भीतेन मनसा साधुः किमाश्चर्यमिदं भवेत् ॥
चिंत्यमानाश्च ते सर्वे बभूवुस्तरिवाहकाः ॥ २८ ॥

ટીકા—ગભરાઇ ગયેલા મનનો સાધવાણીયો કહે છે કે આ શું આશ્ચર્ય છે તેમ વહાણવાળા પણ ગભરાઇ ગયા. ૨૮

ततोलीलावतीकन्यां दृष्ट्वा सा विह्वलाभवत् ॥
विललापातिदुःखेन भर्तारं चेदमब्रवीत् ॥ २९ ॥

ટીકા—પછી લીલાવતી પોતાની કન્યા ભયભીત થયેલી જોઈ દુઃખથી ઘણોજ વિલાપ કરી પોતાના સ્વામીને કહે છે. ૨૯

इदानीं नौकया सार्द्धं कथं सोऽभूदलक्षितः ॥
नजानेकस्य देवस्य हेलया चैवसाहृता ॥ ३० ॥

ટીકા—જોતાં જોતાંમાં વહાણમાં આપણો જમાઇ વહાણ સાથે અદ્રશ્ય થઇ ગયો એ તો કાંઇ પણ કારણ છે અથવા કોઇ દેવનો અપરાધ થવાથી એ દેવ એ વહાણ કારણરૂપ અદ્રશ્ય કર્યું નહીં હોય. ૩૦

सत्यदेवस्य महात्म्यं ज्ञातुं वा केन शक्यते ॥
इत्युक्त्वा विलळापैव ततश्च स्वजनः सह ॥ ३१ ॥

ટીકા—અથવા શ્રી સત્યદેવનું મહાત્મ જાણવાને કોણ શક્તિમાન છે એવું કહીને ઘણા લોકો મળીને ઘણો શોક કરી રડવા લાગી. ૩૧

ततोलीलावतीकन्यां क्रोडे कृत्वा रुरोदह ॥
ततः कलावती कन्या नष्टे स्वामिनि दुःखिता॥३२

ટીકા—અને પછી પોતાની કન્યા કલાવતીને ખોળે બેસારી ઘણા વખત સુધી દુઃખથી રડવા લાગી તે જોઇ કલાવતીએ પોતાના સ્વામી મરી ગયો છે એવું ધારીને. ૩૨

गृहीत्वा पादुकां तस्याऽनुगंतुं च मनोदधे ॥
कन्यायाश्चरितं दृष्टा सभार्ययः सज्जनोवणिकः॥३३

ટીકા—પોતાના સ્વામીની પાદુકાઓ લેઇ તે સાથે

પોતે સતી થવાને તૈયાર થઇ એ કન્યા કલાવતી પોતાના સ્વામીની પાદુકાઓ સાથે મળી મરવાનો નિશ્ચય જોઇ સ્ત્રી સાથે સાધુવાણીયો. ૩૩

अति शोकेन संतप्तश्चिंतयामास धर्म वित् ॥
हृतं वा सत्यदेवेन भ्रांतोहंसत्यमायया ॥ ३४ ॥

ટીકા—ઘણા શોકથી ત્રાસ પામેલો એવો ધર્મ વિચારથી ચિંતા કરીને બોલે છે શું ? શ્રી સત્યદેવે તો એનું હરણ કર્યું નહીં હોય અને તેમની માયા થકી મોહિત થઇને તો વ્રત હું જાણતો નથી. ૩૪

सत्यपूजां करिष्यामि यथा विभव विस्तरे ॥
इति सर्वानूसमाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥३५॥

ટીકા—તો આ કામને વાસ્તે બહુ જ ધન ખરચીને એ શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરીશ એવું બધા જણને પાસે બોલાવી પોતાનો મનોરથ કહ્યો. ૩૫

नत्वा च दंडवद्भूमौ सत्यदेवं पुनः पुन ॥
ततस्तुष्टः सत्यदेवोदीनानां परिपालकः ॥ ३६ ॥

ટીકા—અને શ્રી સત્યદેવને વારે ઘડીએ દંડ જેમ નમસ્કાર કરવા લાગ્યો, એવા એ સાધુવાણીયા અન-

ન્યભાવથી શ્રી સત્યદેવને શરણે ગયો તેથી શ્રી સત્યદેવ જે દિન જનોને પાળવાનો શમશેર ફેરવનારા તે સંતુષ્ટ થયા. ૩૬

जगादृवचनं चैन कृपया भक्तवत्सलः ॥
त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्यापतिं द्रष्टुं समागता ॥३७

ટીકા—આકાશમાંથી અશરીર વાણીથી સાધુવાણીઆને ભક્તવત્સલ ભગવાન કૃપાથી કહેવા લાગ્યા કે, અરે એ સાધુવાણીઆ! તારી કન્યા મારૂં પુજન કરીને પ્રસાદ ખાધા વગર પોતાના સ્વામીના મોહથી ઉતાવળી થતી આવી. ૬૭

अतोऽदृष्टोऽभवत्तस्याः कन्यकयाः पतिर्ध्रुवम् ॥
गृहं गत्वा प्रसादं च भुक्त्वा सयाति चेत्पुनः ॥ ३८॥

ટીકા—આ કારણથી તેનો પ્રવામી આ સમુદ્રમાં અદ્રશ્ય થયો છે એમાં કાંઇ પણ સદેહ નથી તે માટે જો એ ઘેર જઇ પ્રસાદ ખાઇ પાછી આવશે. ૩૮

लब्धभर्त्रीसुता साधो भविष्यति न संशयः ॥
कन्यका तादृशं वाक्यं श्रुत्वा गगनमंडलात् ॥३९॥

ટીકા—તો આ તારી કન્યા તેના સ્વામીને જોશે

એમાં લગારે પણ સંદેહ માનીશ નહીં. ૩૯

क्षिप्रं तदा गृहं गत्वा प्रसादं च बुभोज सा ॥
सा पश्चात्पुनरागत्य ददर्श सजनं पतिं ॥ ४० ॥

ટીકા—એવા અશરીર આકાશમાંના વાક્ય સાંભળતાં વારજ કલાવતી જલદીથી પોતાને ઘેર જઇ પ્રસાદ ખાધ. પાછી પોતાને ઠેકાણે આવીને જુવે છે તો તેજ વખતે સ્વજન અને પોતાનો સ્વામી તેના નજરે પડ્યા. ૪૦

ततः कलावती कन्या जगाद पितरं प्रति ॥
इदानिं च गृहं याहि विलंब कुरुषे कथं ॥ ४१ ॥

ટીકા—તે પછી એ કલાવતી કન્યા પોતાના બાપને કહે છે કે, હે તાત! હવે જલદી આપને ઘેર પધારો શામાટે વિલંબ કરો છો. ૪૧

तच्छ्रुत्वा कन्यायामां वाक्यं संतुष्टोऽभुद्वणिक्सुतः॥
पूजनं सत्यदेवस्य कृत्वा विविविधानत ॥ ४२ ॥

ટીકા—એવું કન્યાનુ મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણીયો આનંદ પામ્યો અને પછી વિધિ વિધાનથી શ્રી સત્યદેવનું પુજન કર્યું. ૪૨

धनैर्बंधुगुणैः साद्धजगाम निजमंदिरं ॥
पौर्णमास्यां च संक्रांतौ कृहवान्सत्यपूजनं ॥४३॥

ટીકા-અને ઘણું ધન્ય અને પોતાના સગાવહાલા ઇષ્ટ મિત્ર સાથે પોતાના ઘેર આવ્યો અને તે પછી દરેક પુનમે સુર્ય સંક્રાંતીને દિવસે શ્રી સત્યદેવનું પુજન કરતો. ૪૩

इहलोके सुखं भुक्त्वाचां ते सत्यपुरं ययौ ॥ ४४ ॥

ટીકા-ને થકા એ સાધુવાણીયો આ મનુષ્ય લોકમાંના સર્વ સુખ ભોગવી અને મરણ પછી શ્રી સત્યપુરને વિષે ગયો. ૪૪

॥ इति श्री स्कंधपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

॥ अध्याय पांचमो ॥

॥ सुत उवाच ॥

अथान्यच्च प्रवक्ष्यामि शृणुध्वं मुनिसत्तमाः ॥
आसीत्तु गध्वजोराजाप्रजापालन तत्परः ॥ १ ॥

ટીકા-સુતજી કહે છે કે, હે મુનિ ! એકજી શ્રી સ-

ત્યદેવ વિષે એથી પણ બીજો એક ઇતિહાસ કહું છું તે સાંભળો. પુર્વે અંગધ્વજ નામનો રાજા પ્રજાનું પાલણ કરવાને તત્પર એવો હતો. ૧

प्रसादं सत्यदेवस्य त्यक्त्वा दुःखमवापस ॥
एकदा स वनं गत्वा हत्वा बहुविधान्पशून् ॥ २ ॥

ટીકા—એ રાજાએ શ્રી સત્યદેવનો પ્રસાદ છાંડ્યો. આ દોષથી ઘણુંજ દુઃખ પામ્યો તે એવું કે એક દિવસે તે રાજા હરણના શિકાર કરવા વનમાં જઇ ઘણા પશુને મારી. ૨

आगत्यवटमुलं च दृष्ट्वा सत्यस्य पूजनं ॥
गोपाः कुर्वंति संतुष्टा भक्तियुक्ताः स बांधवाः ॥३॥

ટીકા—એક વડના ઝાડના થડ નજીક આવ્યો અને શ્રી સત્યદેવનું પુજન થતું તેણે જોયું એ પુજન ગોપગણ એટલે ગોવાળીયા સર્વે પોતાના બાંધવોની સાથે ભક્તિથી કરતા હતા.

राजदृष्टा तु दर्पेण न गत्वा तन्नं नामसः ॥
ततोगोपगणाः सर्वेप्रावंस नृपसन्निधौ ॥ ४ ॥

ટીકા—તે જોઇને પણ રાજા તેમની પાસે ગયો ન-

હી તેમ દુરથી પણ તેણે નમ્રતાથી નમસ્કાર કર્યો ન-
હી તોપણ ગોપગણોએ પુજન કર્યા પછી પ્રસાદ રા-
જાની પાસે મુક્યો. ૪

संस्थाप्य पुनरागत्यमुक्त्वा सर्वं यथेप्सितं ॥
ततः प्रसादं संत्यज्य राजा दुःखमवापसः ॥ ५ ॥

ટીકા—ખાધા પાછા આવ્યા અને પ્રસાદ ખાઈ પ-
રમ આનંદમાં રહ્યા. આણીગમ રાજાએ એ પ્રસાદ ન
લેતાં ત્યાંજ રહેવા દીધો એ કારણથી એ ઘણુંજ દુઃખ
પામ્યો. ૫

तस्य पुत्र शतं नष्टं धनधान्यादिकं च यत् ॥
सत्यदेवेन तत्सर्वं नाशितं मम निश्चितं ॥ ६ ॥

ટીકા—તેના સો પુત્ર મરી ગયા ધન્યધાન્ય ઇત્યા-
દિ જે કાંઇ હતું તે બધુ જતું રહ્યું ત્યારે તે રાજાને
મનમાં વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે મારૂં આ સર્વ શ્રી સ-
ત્યદેવેજ નિશ્ચે હરણ કર્યું છે.

अतस्तत्रैव गच्छामि यत्र देवस्य पूजनं ॥
मनसा तु वि निश्चित्य ययौ गोपाल सन्निधौ ॥७॥

ટીકા—એ માટે હવે જ્યાંસુધી શ્રી સત્યદેવનું પુ-

જન કરો ત્યાંજ હું જઇશ એવું મનમાં લાવીને રાજા ગોપગણ પાસે આવ્યો ૭

ततोऽसौ सत्यदेवस्य पूजां गोपगणैः सह ॥
भक्ति श्रद्धान्वितोभूत्वा चकार विधिनानृपः ॥८॥

ટીકા—અને ભક્તિથી એ ગોપગણો સાથે શ્રી સત્યદેવનું પુજન કરવા લાગ્યો ૮

सत्यदेव प्रसादेधनपुत्रान्वितोनऽभवत् ॥
इहलोके सुखं भुक्त्वाचा ते सत्यपुरं ययौ ॥ ९ ॥

ટીકા—તે પછી સત્યદેવના પ્રસાદથી એ રાજા ધન તથા પુત્રવાન થયો અને આ મનુષ્ય લોકમાં સર્વે સુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુરને વિષે ગયો. ૯

य इदं कुरुते सत्यव्रतं परम दुर्लभं ॥
शृणोति च कथां पुण्यां भक्तियुक्त फलप्रदां ॥१०॥

ટીકા—આવું આ ઘણું દુર્લભ શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત જે કોઇ સ્વીકારે છે અથવા જે કોઇ ભક્તિપુર્વક પુણ્ય અને ફળ આપનાર આવી આ શ્રી સત્યનારાયણની કથા સાંભળે છે. ૧૦

धन धान्यादिकं तस्य भवेत्सत्यप्रसादतः ॥
दरिद्रोलभते वित्तं बद्धोमुच्येत बंधनात् ॥ ११ ॥

ટીકા-તને ભગવાન શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદથી ધન ધાન્ય વિગેરે સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. દરિદ્રી હોય તેને ધન લાભ થાય છે બંદીખાને પડ્યા હોય તો તેથી મુક્ત થાય છે. ૧૧

भीतोभयात्प्रमुच्येत सत्यमेव न संशयः ॥
ईप्सितं च फलमुक्त्वाचां ते सत्यपुरं व्रजेत् ॥१२॥

ટીકા-જેને ભય પ્રાપ્ત થયું હોય તો તે ભય થકી મુક્ત થાય આ સત્ય છે એમાં કાંઇ પણ સંદેહ નથી. શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરનારો માણસ આ લોકને વિષે સર્વે સુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુર એટલે વૈકુંઠને વિષે જાય છે ૧૨

इति वः कथितं विप्राः सत्यनारायणव्रतं ॥
यत्कृत्वा सर्व दुःखेभ्योमुक्तोभवति मानवः ॥१३॥

ટીકા-સુતજી કહે છે કે, હે શૌનક આદિ રૂષીઓ આ પ્રમાણે આપને શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કહ્યું, તે વ્રત કર્યાથકી માણસ સર્વ દુઃખથકી મુક્ત થાય છે.૧૩

विशेषतः कलियुगे सत्यपूजा फल प्रदा ॥
केचित्कालं वदिष्यंति सत्यमीशं तमेव च ॥ १४ ॥

ટીકા—તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ઘોર કળીયુગમાં ફળ આપનારી આ શ્રી સત્યદેવની પુજાજ સમર્થ છે કેટલાકએક દિવસસુધી આ સત્યનારાયણને (સત્યઇશ) એવું કહે છે. ૧૪

सत्यनारायणं केचित्सत्यदेवं तथापरे ॥
नानारुपधरोभूत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदः ॥ १५ ॥

ટીકા—કોઇ સત્યનારાયણ કોઇ સત્યદેવ એવું કહે છે પણ એ ભગવાન અનેક રૂપ ધારણ કરીને સર્વ જીવ માત્રના ઇચ્છિત ફળ આપનારા. ૧૬

भविष्यति कलौ सत्यव्रतं रुपी सनातन ॥
य इदं पठते नित्यं शृणोति मुनिसत्तमाः ॥ १६ ॥

ટીકા—ને કળીયુગને વિષે તે સનાતન એટલે ચિરકાળ વ્રતરૂપી એવો થશે. આ સત્યનારાયણ વ્રત કથાનો જે કોઇ નિત્ય પાઠ અગર શ્રવણ કરે તો તેને સુતજી કહે છે, હે શૌનક આદિ મુનિઓ! શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદથી સર્વે પાપો જતા રહે છે. ૧૧

॥ सत्यनारायणनी आरती ॥

જય લક્ષ્મીકાન્તા, પ્રભુ શ્રી લક્ષ્મીકાન્તા; (૨)
સત્યનારાયણ સ્વામી, જન અઘના હરતા. જય૦ ટેક.
મણિમય સિંહાસનપર, અદભુત છબી રાજે; પ્રભુ૦
નારદ કરેછે નિરાંજન, ઘંટ ધ્વનિ વાજે. જય૦ ૧
પ્રગટ્યા આ કલિ કારણ, વિપ્રને પ્રસન્ન થયા; પ્રભુ૦
વૃદ્ધ વિપ્રને વિષે પ્રભુ, કંચન મેહેલ કર્યાં. જય૦ ૨
દુર્બળ ભીલ કઠીયારો જે, તેપર કૃપા કરી; પ્રભુ૦
ચંદ્રચુડ એક મહિપની, તેની તમે પીડા હરી. જય૦૩
વૈશ્ય મનોરથ પુર્ણ થયા તો, ટેક તજી દીધી; પ્રભુ૦
તે ફળ ભોગવ્યાં પ્રભુજી, ફરી પ્રાર્થના કીધી. જય૦ ૪
ભાવભક્તિના કારણથી, ભિન્ન ભિન્ન રૂપ ધર્યાં; પ્રભુ૦
શ્રદ્ધા ધારણાથી પકડી, જેનાં કાર્ય સર્યાં. જય૦ ૫
બાલ ગોપાલ સહ ભુપને, કીર્તન ભક્તિ કરી; પ્રભુ૦
મનોરથ પુરણ કીધા, દીનદયાળ હરી. જય૦ ૬
ધરે પ્રસાદ સવાયો સૌ, ફળ ફુલ ને મેવા; પ્રભુ૦
ધુપ દીપ તુલસીથી, પ્રસન્ન સત્યદેવા. જય૦ ૭
શ્રી સત્યનારાયણની, આરતી કોઇ ગાશે; પ્રભુ૦
ભણતાં મન સુખસંપત્તિ, મનવાંછિત થાશે. જય૦ ૮

જાહેર ખબર.

મહાભારત (વ્યાસ દુરગાશંકર

મહાભારતની કથા કરવામાં પંકાએલા વ્યા
રસીક વાણીથી કોઇ ભાગ્યેજ અજાણ્યું હશે. તેમ
અતિ રસિક અને બોધક છે. લગભગ ૬૦૦ પાના
હોવા છતાં દરેક માણસ એનો સહેલાઇથી લાભ
હેતુથી કીમત જુજ રાખી છે. કીમત રૂ. ૧ાા (પોષ્ટેજ ૪ આના)

ભકતમાળ (પાકું સોનેરી પુંઠું.)

આ સંસારની માયામાં જેઓ ફક્ત મગ્ન રહે છે, તેઓએ આ પુસ્તક ખાસ કરીને વાંચવું. ઇશ્વર ભક્તિને લીધે મન નિર્મળ થાય છે, અને આ જગતની ખોટી માયામાંથી મુક્ત થઇ પરમ સુખના ધામ ભણી જાય છે. આ પુસ્તકની અંદર એકસોતોતેર ભક્તોની અનન્ય ભક્તિ ઇતિહાસીક દ્રષ્ટાંતોથી બતાવવામાં આવેલી છે. પાના ૨૮૮ પાકું સોનેરી પુંઠું છતાં કી. રૂ. ૧) પોસ્ટેજ ૪ આના.

આ શિવાય અમારે ત્યાંથી વાર્તાઓના, ભજનોના નાટકોના વગેરે દરેક જાતનાં પુસ્તકો વાજબી ભાવથી મળશે. વધુ માહિતી માટે અમારૂં નવું સુચીપત્ર અડધા આનાની ટીકીટ બીડી મંગાવો.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

ઠે. રીચીરોડ—અમદાવાદ.